

JUL XVI
30 (567)
imbătă
martie
1973
pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Tinerețe și înțelepciune

Posteritatea e înclinată să coreleze Inteligența și virste. Acestea par supuse unor afinități electice. Poetul trebuie să fie tiner, filozofii — bătrini. Întii literatura, știința pe urmă, la început spontaneitatea, înțelepciunea după aceea — etapele s-ar înscrie într-o succesiune verificată filozofic și ontogenetic. Numeroase exemple ar pleda în favoarea acestei desfășurări. Spre pildă, Marx și Engels. Pe care ni-l reprezentăm de obicei sub înfățișarea lor triză, de dascăl virstnic. Încurcăm în grele trude și tomerare gânduri. Asemenea unor titani moderni, hotărâți să poarte pe umerii lor o nouă boltă cerească necesară.

pentru apiritele anchiloze — un adevărat scandal. Căci în 1848 Marx avea 30, iar Engels doar 28 de ani!

Oglinda severă

Începem, dacă dorim, de la a regretabilă eroare. Aceasta care s-a făcut, la un moment dat, în critica literară de a supune opera de creație unei diviziuni formale pe baza unor scheme dinainte stabilite, de a-l eticheta, etc. dar, fenomenul literar de pulsație complexă ale mișcării de rotație și revoluție în jurul axei centrale, pe care l-a asigură schimbarea netă a raporturilor dintre individ și societate, într-o comunune umană reînnoită, din care dispăruse legea de bază a dezvoltării și menținerii societății burgheze, adică proprietatea deosebită asupra bunurilor și mijloacelor de producție.

Și echității, pentru toate acestea se zbat ceilalți, cei care nu au destule resurse pentru a comunica, fie chiar pe căi mai puțin asculte, cu divinități, cei care se luptă să ridice nivelul de trai al nostru, al tuturor, și cărora le poartă căruța, sălăruș, cămin și cărți gratuite pentru copiii pe care îi procrează atunci când harul divin, fiind solicitat din cele eterne, nu coboară asupra ta acaparându-te complet.

Se împlinec, la 12 martie, 8 ani de la moartea lui G. Călinescu, pierdere ireparabilă a culturii române. Feste la genul lui G. Călinescu a lăsat dări mari de lumină: în istoria și critica literară punctele de reper pe care le-a fixat constituie un fundament pentru orice cercetare ulterioară; în romanul prospectivă lui în universul tragicului și al dilemelor intelectuale a creat un etalon de substanțiatitate. Ca artist cetățean G. Călinescu a arătat celea metamorfozele: bărbatul care petrecea în singurătate „ca vulturul pleșur pilit în stinca rece”, a păturs în mijlocul mulțimii, cîntind valos din flaut. Pentru autorul *Bieltulu laonide* adeviziunea la revoluție, la socialism a însemnat un proces binefăcător de primenire, de animare a elanurilor spirituale, o exuberanță creatoare. *Luceafărul* celebrat memoria marelui dispărut publicând în pagina a 3-a articole de evocare și comentarii la un document inedit care credem că prezintă un excepțional interes.

Înceastă pasageră dar gravă eroare ataca însăși funcția deosebită a artei în ceea ce privește rolul ei în procesul de transformare a conștiinței umane, întrucât reducând la un simplu mijloc de exprimare și de comunicare, înlocuind-o pe aceasta cu o mișcare mecanică care elimină verticalitatea, înlocuind-o cu o mișcare de translație, prin nesocotirea sau vulgarea legilor dialectice și introducerea de pseudoalegii în fapt raționalitate ale unei coexistențe de momente în aplicarea cărora neobosită luptă a contrariilor, și țevă apariție a afirmății, deveneau un vestel festin de a anamostică.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Criterii de selecție și promovare

Intr-o eventuală terarhie a secțiunilor existente în revistele noastre literare, alături de după criteriul spațiului acordat și al interesului publicistic, proza ar ocupa, credem, unul dintre primele locuri, la „concuranță” cu istoria și critica literară, prin excelență sectorul cel mai viu și cel mai activ al publicațiilor de acest fel. La „România literară” sunt de regulă consacrate prozele între două și patru pagini din 22, la „Luceafărul” două din 8, la „Viața Românească” — circa 30 din 160, ceea ce înseamnă aproximativ un sfert sau o treime din spațiul rezervat literaturii, știut fiind că specificul revistelor noastre de literatură este de a fi în fond, reviste de cultură cu caracter literar.

Înșuește însă oarecum înafabil și de aceea redus, mai prozic dar și mai eficace, la existența „volumului”. Toți scriitorii publicați în „Viața Românească”, sunt, mai întii, autori atestați, incontestabili sub acest aspect, posesori de bibliografie. Similari este situația la „România literară” doar trei dintre autorii găzduiți aici nu confirmă această regulă a genului (Gabriela Adameșteanu, Octavian Stoica, Ion Munteanu), dar și acest număr trebuie revizuit, fiindcă proza ultimului, mostră de subtilitate, are doar o „valoare de oportunitate”. Deși nu integral, criteriul notorietății funcționează și la „Luceafărul”, însă într-o formă specifică: aici sunt numeroși autori al căror „prestigiu” este inexistent înaintea de 1 ianuarie sau în curs de consolidare, (constatare valabilă pentru ultimele două luni, perioadă în care se poate vorbi însă despre existența unui program anume orientat). Este însă criteriul notorietății al criteriul literar?

„normal” ca un poet să publice 2-3 cărți de eseurile într-un an și acotidm drept „industriilor” un prozator care tipărește anual cîte un roman. Funcția de activizare, rolul de factori dinamizatori al literaturii sint însă obiective imposibile de atins prin transformarea revistelor în recipiente publicistice capabile a primi orice conținut.

Să facem un inventar. În ordinea apariției și respectând mai dese prezențe, în ultimele șase luni (mai exact: de la 1 septembrie pînă la 1 martie pentru „România literară” și „Luceafărul”, din iulie și pînă în decembrie pentru „Viața Românească”) au fost publicați în revistele bucurăstene următorii autori: Arnold Hauser, Al. I. Ștefănescu, Eugen Barbu, Sergiu Dan, Ștefan Tita, D.R. Popescu, Octavian Stoica, Gabriela Adameșteanu, Melus Jozsef, Eugen Teodoru, Petru Popescu, Alice Butze, Ilie Constantin, Radu Ciobanu, Mihail Ciuceanu, Nagy Istvan, Gheorghe Suci, Al. Simion, Eugen Barbu, Nicolae Breban, Alexandru Ivasiuc, Ion Munteanu, Augustin Buzura, Eugen Barbu (în „România literară”), Vasile Băran, Ștefan Suditu, Alexandra Tărzul, Horia Băileșoiu, Pan Izverna, Mariana Urbanovici, Gh. Schwartz, Vasile Andreu, Eugen Seceleanu, Octav Păncu-Iasi, Tendor Mazilu, Sorin Titei, Eugen Barbu, Maria-Luiza Cristescu, Petre Dan Lazăr, Doru Davidovici, Mariana Urbanovici, D.R. Popescu, Pavel Perli, T. G. Cimpeanu, Mihai Giugariu, Alexandru Deal, Virgil Dida, Corina Cristea, Nicolae Damian, Mircea Horia Simionescu, Gheorghe Suci, Teodor Mazilu, Radu Petrescu, Mircea Cojocaru, Paul Georgescu, Al. Simion (în „Luceafărul”), Platon Părdău, Al. Simion, Ion Vlasu, Lucia Demetrius, Ovidiu Constantin, Nicolae Jianu, Al. I. Ștefănescu, Nagy Istvan, Adrian Cernescu, Al. I. Ștefănescu (în „Viața Românească”).

Publicațiile ale căror preferințe se îndreaptă neabătut către scriitorii cunoscuți și „risca” nimic prin tipărirea lucrărilor acestora; valoarea lor fiind dată de semnătură, eventualele insuficiențe urmează să fie atribuite autorilor. Chiar dacă ar exista vreo îndoielă în privința valorii textelor aparținînd autorilor „consacrați” (termen prin care se înțelege de multe ori vechimea activității literare), nici o reducere din țară nu și va asuma responsabilitatea de a le face obiectul sau de a le respinge; o asemenea atitudine ar fi considerată drept o ofensă personală, un afront adus „prestigiului recunoscut” etc., etc., și nicidecum exercitarea unui drept firesc și a unei obligații impuse. Sigur că preocuparea de a se publica literatură aparținînd unor autori cu prestigiu este în sine laudabilă; trezind însă peste căutarea prestigiului în exclusiv existența bibliografică, a unei cariere editoriale, rolul revistelor este mai mult pasiv, primindu-se, în genere, ceea ce se oferă în asemenea cazuri, efortul redacțiilor constă aproape exclusiv în procurarea de texte cît mai întărite în privința semnăturii. Nu întimplător mulți dintre autorii citați, sunt prezenți în mai multe reviste decît în una; revin în paginile aceluiași publicații de cîteva ori într-un interval de timp relativ scurt; în această împrejurare trebuie văzut însă și un semn de penurie la prozel, reflex al unei situații mai răspîndite, așadar, fiindcă print-o răsturnare a raporturilor firești dintre „compartimentele” literaturii ni se pare

egalizare de valori sau egalitate de tratament. „Varietate” pur formală, dînd iluzia unei perfecte și flexibile disponibilități sau „program” consecvent și restrictiv? În principiu fiecare publicație are un profil propriu, inconfundabil: opțiunile revistelor noastre, sub unghiul strict al prozei literare, sunt înafabil excepțiile arătate — greu de descript, uneori chiar imposibile. Desigur că se poate vorbi aici despre o „comunune” de vederi și despre o „unitate” de criterii în selecție, lucruri absolut simțibile și, oricum, presupuse. Dar în această unităritate trebuie să vedem și o lipsă de decizie în exprimarea unei atitudini definitorii, rezultată dintr-o înțelegere și o apere — în mod natural deosebite de la o publicație la alta — a stării actuale a prozei românești. În măsura în care este expresia unei opțiuni, publicarea chiar insistență a unor lucruri de autori este o soluție firească, totdeauna preferabilă unei „diversități” informale. Condiția decisivă este însă existența unui ideal de valoare, în absența cărila regulim restrictiv sublințea se preface într-o formalitate birocratică. În acest sens, preponderanța prestigiului asupra valorii ni se pare semnificativă. Singura diferențiere posibilă între revistele noastre literare este determinată de preferințele pentru anumite „categorii de autori” și nu de preferințele pentru anumite tipuri de proză. La „Viața Românească” au acces îndestabil scriitorii mai în vîrstă, la „România literară” hotărîtor este criteriul importanței autorilor, în „Luceafărul” sunt publicați autori tineri — fără volum sau aflați la început de cariera literară.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Insemnări despre proza publicată în reviste

Înșuește însă oarecum înafabil și de aceea redus, mai prozic dar și mai eficace, la existența „volumului”. Toți scriitorii publicați în „Viața Românească”, sunt, mai întii, autori atestați, incontestabili sub acest aspect, posesori de bibliografie. Similari este situația la „România literară” doar trei dintre autorii găzduiți aici nu confirmă această regulă a genului (Gabriela Adameșteanu, Octavian Stoica, Ion Munteanu), dar și acest număr trebuie revizuit, fiindcă proza ultimului, mostră de subtilitate, are doar o „valoare de oportunitate”. Deși nu integral, criteriul notorietății funcționează și la „Luceafărul”, însă într-o formă specifică: aici sunt numeroși autori al căror „prestigiu” este inexistent înaintea de 1 ianuarie sau în curs de consolidare, (constatare valabilă pentru ultimele două luni, perioadă în care se poate vorbi însă despre existența unui program anume orientat). Este însă criteriul notorietății al criteriul literar?

Înșuește însă oarecum înafabil și de aceea redus, mai prozic dar și mai eficace, la existența „volumului”. Toți scriitorii publicați în „Viața Românească”, sunt, mai întii, autori atestați, incontestabili sub acest aspect, posesori de bibliografie. Similari este situația la „România literară” doar trei dintre autorii găzduiți aici nu confirmă această regulă a genului (Gabriela Adameșteanu, Octavian Stoica, Ion Munteanu), dar și acest număr trebuie revizuit, fiindcă proza ultimului, mostră de subtilitate, are doar o „valoare de oportunitate”. Deși nu integral, criteriul notorietății funcționează și la „Luceafărul”, însă într-o formă specifică: aici sunt numeroși autori al căror „prestigiu” este inexistent înaintea de 1 ianuarie sau în curs de consolidare, (constatare valabilă pentru ultimele două luni, perioadă în care se poate vorbi însă despre existența unui program anume orientat). Este însă criteriul notorietății al criteriul literar?

Nu este lipsită de interes constatarea că aproape toate prozele publicate sunt fragmente de roman. Ce rezultă de aici? Că pentru aceste texte revistele nu sunt decît gazde binevoitoare; fără a cădea în extrema opusă, cîtădă adică unu autor să scrie proză în mod special pentru o anumită revistă — ceea ce ar duce ușor la o deformare a personalității lui artistice, nu se poate totuși neglia amănuntul că fragmentele de roman nu sint întotdeauna nici reprezentative cu adevărat pentru scriitorii în chestiune și nici nu au independența lucrurilor finite, necesare pentru interes și în afel decît prin simpla calitate anticipativă. Interesul cititorului (al criticii nu există) pentru proza alcătuită din „fragmente de roman” este mult diminuat, uneori pînă la dispariție, fiindcă se așteaptă publicarea integrată a cărții. În con-

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

Într-o societate în care s-au petrecut uriașe mutații, decisive pentru existența colectivității, ca în societatea noastră, activitatea și comportamentul nostru sint generate de mai complexe de imagini motrice și fascinante. Există, desigur, în ortă un proces de acumulare, de absorbție, de reținere și de evacuare, în interiorul cărila toza actuală nu poate fi privită ca o categorie separată și de sine stătătoare, iar arhetipul se desființează prin însuși conținutul său contradictoriu, prin precipitarea unei noi sinteze, supusă, la rândul ei, fluctuațiilor și schimbărilor determinate de linile de mișcare existente, la un moment dat, în raporturile dintre forțele și relațiile de producție.

M. Ungheanu: Marin Preda, vocație și aspirație

Cartea lui Mihai Ungheanu este una din aparițiile editoriale izbitoare ale acestui început de an. Ea polarizează atenția comentatorilor de literatură — și, desigur, a cititorilor — nu numai prin valoarea intrinsecă a sintezei realizate, ci și prin semnificațiile demersului critic.

Vastul eseu al lui M. Ungheanu poartă mai multe întrebări și urmărit de cel ce are răbdare să parcurgă și rezumatul final, în limba franceză. O primă surpriză: textul respectiv nu e un simplu rezumat! El e mai degrabă un fel de justificare a volumului, în paginile lui cartea e vădită „din afară”, cu o minimă grijă pentru redarea ardox-concentrată a conținutului. Încă din primele rânduri ale acestui „rezumă final” înțelegi relativă sa independență față de ansamblu. Autorul e aici preocupat să explice utilitatea unei întreprinderi de genul celui în care s-a angajat în corpul cărții o asemenea justificare nu-l interesează. Criticul pleacă de la opinia generală acceptată după care: „activitatea literară în plină desfășurare negrind a fi susceptibilă de a vedea de ansamblu, se obișnuiește ca numai scriitorii a căror operă este definitiv încheiată să facă obiectul monografiilor”. Și această denarece, teoretic rezumatul, o nouă creație poate aduce surprize și modifice imaginea scriitorului, așa cum fusese ea realizată cel. În momentul dat. Dar orice scriitor fiind a structură, putem stabili, plecând de la o singură operă de-a sa adevărate statură în privința întregii sale creații. A aștepta completă încheierea a unei cărți literare pentru a putea, în fine, să o definită în intimitate, în care, îl pare lui Ungheanu „un exces în sens contrar”.

În cazul unui scriitor a cărui creație are a armătură literară neîncântată, sint puțin probabilă răsturnările de perspectivă, modificările radicale. Și chiar de s-ar întâmpla de asemenea transformare, admitem criticul așteptând etape în care mai putea lega între ele, critic de literatură ar părea la prima vedere trecerea. Astfel, noi am intrat prin analiza operii lui Marin Preda cu convingerea că chiar dacă autorul nu și-a spus ultimul cuvânt, a vedea de ansamblu, o privire sintetică, sint nu mai puțin posibilă, operele sale vitose nemișcând să adăre modificări sensibile”. Îndemnul de a serie o asemenea carte — a părut criticului cu atât mai realizabil, cu cât imposibilitatea întocmirii adevărate, în 1971, încheierea unui ciclu de creație: „Scriitorul însuși se consideră într-un moment când la sfârșit de etapă, își poate îngădui a privire retrospectivă”.

Imposibilitatea întocmirii adevărate, în 1971, încheierea unui ciclu de creație: „Scriitorul însuși se consideră într-un moment când la sfârșit de etapă, își poate îngădui a privire retrospectivă”. Imposibilitatea întocmirii adevărate, în 1971, încheierea unui ciclu de creație: „Scriitorul însuși se consideră într-un moment când la sfârșit de etapă, își poate îngădui a privire retrospectivă”. Imposibilitatea întocmirii adevărate, în 1971, încheierea unui ciclu de creație: „Scriitorul însuși se consideră într-un moment când la sfârșit de etapă, își poate îngădui a privire retrospectivă”.

Editor: Editura Eminescu, 1973.

G. Călinescu și Al. Rosetti

jurnal de lectură

AL CALINESCU
Anton Holban
complexul lucidității

Editor: Editura Albatros, 1972

Fără a fi o reevaluare critică spectaculoasă prin ton, preferând expresiv și construcții geroase analiza sistematică și interpretarea în care fiecare propoziție acoperă o idee, eseu lui Al. Călinescu este de o importanță decisivă pentru cariera postumă a operii lui Anton Holban, scriitor în a cărui personaj este vădit, tot mai mult, unul dintre cei mai însemnați prozatori români, întru totul comparabil, prin spirit și rezultate, cu marii inovatori ai epicii noastre moderne. Sub acest aspect, al creșterii vertiginose a prestigiului în cadrele literaturii naționale, destinul operii lui Anton Holban amintește de surprinzătorul ascensiune a poeziei lui G. Bacovia, cu observația că și în cazul acesta, observarea și analiza pot reconsidera și nu poate fi socotit încheiat.

Cercetarea lui Al. Călinescu, expresiv și inteligent, propune și lipsește de preiudici, că și a unei sensibilități intelectuale de a contemporaneitate autentică, nu se exercită totuși pe un teren cu desăvârșire ignorat. Pompliu Constantin Călinescu, Șerban Cioculescu, E. Lovinescu, Perspiciu, Vladimir Streinu, Iulian de război, Paul Georgescu, Ov. S. Crohmăniceanu, Mihai Găliță, Nicolae Manolescu, Liviu Petrescu, Aurel Dragomir, Munteanu în perioada postbelică au consacrat lui Anton Holban studii și analize pătrunzătoare, în vreme ce la editura „Minerva”, sub îngrijirea Eleni Beram, au apărut primele două volume dintr-o serie de Opere. Dar cu toate că nu se delimitază în mod făcitor de pedereșorii tabaneta referințelor însemnate selecte, nu ignorare, Al. Călinescu se desparte totuși hotărât de interpretările mai vechi prin renunțarea la tonul de compasiune determinat de incidența criteriului biografic: fiindcă în chip obișnuit, proza lui Anton Holban, mort prematur, la 25 de ani, este privită mai ales ca virtuositate și nu ca creație finită, la aceasta contribuind și identificarea curentă a scriitorului cu eroul său. Nota polemică a eseuului lui Al. Călinescu, neobstruabil de ncl un comentator, este conținută în această schimbare de atitudine și nu în altă parte trebuie căutat meritul esențial al criticului: „Cumintenia” lucrării este apertă, prin alegerea ca obiect al analizei sale „doar” scrierilor în care „narativa” se face la persoana întâi și prin urmărirea programatică a stabilității unei „pene” între demarcatie între autor și personaj”. Al. Călinescu își precizează de fapt un punct de vedere propriu și nu doar coordonatele unei metode critice. În consecință, conținutul cărții lui Al. Călinescu, în formă de „monografia personală” a eroului-narator din proza lui Anton Holban, privit ca individualitate expresivă. Cu o mare finețe analitică și

Ilie Constantin

punct și virgulă

Caetele „Mihai Eminescu”

Sub titlul de mai sus, Editura „Eminescu” inaugurează o serie de volume consacrate neîntreruptului fenomen de receptare și interpretare critică a operei și personalității genialului nostru poet. Primul tom al „caetele”, apărut în condiții grafice excepționale, se deschide cu un „cuvânt înainte” semnat de Marin Bucur, ingrijitor permanent al seriei. De aici aflăm care este mobilul acestei noi inițiative editoriale, de refuz, între altele, fiind ideea potrivit căreia Caetele „Mihai Eminescu” se întreprinde „într-un efort colectiv de a da un sentiment al continuității unei tradiții și de a organiza un seminar permanent asupra lui Eminescu”. Deduce, deci, că punctul de vedere al editorilor este unul activ, creator, vizând obținerea unor rezultate de certă calitate. De altfel, în bună măsură, conștiința studierii, articolelor, notelor și documentelor inserate în sumarul primului tom depun mărturie convingătoare tocmai în această direcție. Iată câteva dintre titlurile ce preced lucrări având o temă de reală însemnătate: Simfonia eminescană, de Edgar Papu. Judecătă, județ, judecium la Eminescu, de Constantin Noica. Dacia în poezia lui Eminescu, de Gh. Ceaușescu. „Floare albăstră” și Victor Hugo de St. Cazimir. Expresia oraltă în premele ciclului folcloric de G. I. Tohăneanu, sau altele ce se referă la aspecte documentar-bibliografice, de asemenea, pline de interes: Manuscrisele eminescane la Biblioteca Academiei Române, de Maria Antonescu. Persecuțiile. Teatrul de M. Eminescu — proiect de editare, de D.D. Panaitescu și Aurelia Rude. Debutul lui Eminescu la „Timpu” (până la serialul „Icoane vechi și noi”), de Maria Bucur, Mihai Eminescu, director al Bibliotecii Centrale din Iași — documente inedite — de Octav Păun și altele. Cum se vede, nu poate fi vorba de o inițiativă editorială cu obiective festive. De aceea, în comparație cu finuta textelor citate mai înainte, altele citite ne-au surprins prin caracterul lor acțional, atingând nu o dată limita imprevizibilului sau, dimpotrivă, vădit un spirit tehnicizat greu de acceptat (de ex. tipul de antiteză în „Lucașfăru” sugerate de o analiză numerică la calculator).

„Bucuria” adjectivului

Dacă C. Costin de la rubrica de „Cărți” este una și aceeași personajă cu C. Costin de la „Cronica literară” și dacă el se confundă cu C. Costescu, autorul articolului „A debuta semnificativ...” înseamnă „Marți 13 februarie a.e., ora 19.00 are loc în rotonda Muzeului literaturii române din str. Fundației nr. 4, sector 1 (lângă Piața Română) — seara de evocări «ROTONDA 13», dedicată strălucitei personalități a lui G. Călinescu. G. Iosacu, Mihai Noveanu, Ovidiu Papadimitrieu și Al. Păru”.

Farmecul lecturii documentelor

Inițial număr din acest an al revistei Manuscriptum dispune de aceeași înasvire de a ne capta pur și simplu prin lectura plină de

azi in librării

- EDITURA „EMINESCU”
 - ADRIAN MARINO: „Dictionar de limbă literară” vol. 1. (De la A la O) — 198 pag. 32 lei.
 - FOOOR SANDOR: „Mășină”, nouă. Traducere de Bogdan Lăzărescu — 134 pag. 1,25 lei.
 - AL. PROTOPOPSCU: „Valoarea și sensul”, eseuri și articole — 228 pag. 10 lei.
- EDITURA „CARTEA ROMÂNĂSCĂ”
 - MITHAI NADIN: „Cămasa lui Nessus”, critică literară — 221 pag. 11,50 lei.
 - STELA VINIŢKI: „Diana de alb”, versuri — 88 pag. 4 lei.
 - VICTOR HAIDE: „Săci intermediare”, versuri — 112 pag. 7,25 lei.
- EDITURA „MINERVA”
 - ION BUDAI-DELEANU: „Tiganiada”, ediție îngrijită de Floarea Fugaru — 408 pag. 14 lei.
 - COLETTE: „Cher, Sifigul lui Cher”, roman — 221 pag. 11,50 lei.
 - MONA RĂDULESCU și CORNELIU RĂDULESCU: Prefață și tabel cronologic de Mircea Anzhelescu — 236 pag. 3 lei.
- EDITURA „DACIA”
 - LUCIAN BLAGA: „Cosmornicul de năd”, ed. îngrijită, prefată și bibliografie de Mircea Popa. Seria „Restituirii” — 330 pag. 7,75 lei.
 - HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU: „Sanguine”, ediție îngrijită de Dorin Curticeanu. Seria „Restituirii” — 215 pag. 7,00 lei.
 - POMPLIU TEODOR: „Die entwicklung des historischen denkens in der rumänischen geschichte schreibung”, (Evoluția gândirii istorice românești), traducere în limba germană de Franz Killyen, 297 pag., 17,50 lei.
- EDITURA „UNIVERS”
 - JOSE ORTEGA Y GASSET: „Meditații despre Don Quijote”, Colectia „Esuri”. Traducere,

G. Călinescu în anul 1930

Cenaclul Asociației scriitorilor din București

Luni, 5 martie, la Casa Scriitorilor Mihail Sadoveanu, a avut loc în prezența tovarășului George Macoescu, secretar al Asociației Scriitorilor din București, ediția inaugurală a cenaclului Asociației. Poetii Valeriu Gorcevici și Dumitru M. Ion au citit versuri inedite. În cadrul sesiunii de lucru au fost prezentate și susținute discuții poezii de Petre Vlad, Constantin Voiculescu, Vasile Andronache, Nicolae Mircea Ben, Dumitru Ion Dincă, Ion Dragomir, Gh. Duță-Micloșanu, Grigore Georgiu, Grigore Ioana, Nicolae Jinga Valeriu Veli-miu. Au făcut aprecieri asupra versurilor citite în cenaclu, Valeriu Pantazi, Alexandru Rali, Sanda Diamandi, Sever Iordănescu, Dinu Flămînd, Ion Potopiu, Florentin Popescu.

Lucrările au fost conduse de Fănuș Nengu, secretar adjunct al Asociației Scriitorilor din București. Viitoarea sesiune va avea loc în ziua de 18 martie a.c. la ora 18.

G. Călinescu în anul 1930

azi in librării

- EDITURA „EMINESCU”
 - ADRIAN MARINO: „Dictionar de limbă literară” vol. 1. (De la A la O) — 198 pag. 32 lei.
 - FOOOR SANDOR: „Mășină”, nouă. Traducere de Bogdan Lăzărescu — 134 pag. 1,25 lei.
 - AL. PROTOPOPSCU: „Valoarea și sensul”, eseuri și articole — 228 pag. 10 lei.
- EDITURA „CARTEA ROMÂNĂSCĂ”
 - MITHAI NADIN: „Cămasa lui Nessus”, critică literară — 221 pag. 11,50 lei.
 - STELA VINIŢKI: „Diana de alb”, versuri — 88 pag. 4 lei.
 - VICTOR HAIDE: „Săci intermediare”, versuri — 112 pag. 7,25 lei.
- EDITURA „MINERVA”
 - ION BUDAI-DELEANU: „Tiganiada”, ediție îngrijită de Floarea Fugaru — 408 pag. 14 lei.
 - COLETTE: „Cher, Sifigul lui Cher”, roman — 221 pag. 11,50 lei.
 - MONA RĂDULESCU și CORNELIU RĂDULESCU: Prefață și tabel cronologic de Mircea Anzhelescu — 236 pag. 3 lei.
- EDITURA „DACIA”
 - LUCIAN BLAGA: „Cosmornicul de năd”, ed. îngrijită, prefată și bibliografie de Mircea Popa. Seria „Restituirii” — 330 pag. 7,75 lei.
 - HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU: „Sanguine”, ediție îngrijită de Dorin Curticeanu. Seria „Restituirii” — 215 pag. 7,00 lei.
 - POMPLIU TEODOR: „Die entwicklung des historischen denkens in der rumänischen geschichte schreibung”, (Evoluția gândirii istorice românești), traducere în limba germană de Franz Killyen, 297 pag., 17,50 lei.
- EDITURA „UNIVERS”
 - JOSE ORTEGA Y GASSET: „Meditații despre Don Quijote”, Colectia „Esuri”. Traducere,

folosind într-un mod original citatele, criticul îl recomună portretul, îi fixează cadrul de existență, îi studiază reacțiile caracteristice și obsesive, urmărește ipostazele sub care și se vădește personalitatea, ajungându-se la o concluzie ce conține tute însăși șinta lucrării: „Nătorul există ca personal, se caută pe sine și se destăinuie dar luciditatea, departe de a-absolut de căte, nici măcar n-uni scote din starea de confuzie, nu-ălungă incertitudinile. Luciditatea e însă pe care Holban i-a acordat-o eroului său, pentru a-i permite să se salveze. Confesiunea ar trebui să ducă la o eliberare de sim-plexe. Dar aceste posibilități de care dispune eroul se întorc asupra lui și nu fac decât să-agraveză starea: luciditatea de vine o obsesie, un „complex” devine deci voință de luciditate efort chinuitor; confesiunea întreține suferința, alimentează durerea. Tot mai izolat, personajul încearcă ultimul mijloc pentru a realiza comunicarea literaturii: își joacă, la propriu și la figurat, ultima carte” (s.a.). Pertinent și cuprinzător, acest examen al celui mai caracteristic personaj din proza lui Anton Holban pune de fapt în limba tema profundă a operii scriitorului: stărea unui stil de viață în condițiile unei crize a valorilor ajunși până la punerea însăși a existenței sub semnul întrebării. Acțiunile personajului lui Anton Holban, între care confesiunea ocupă locul cel mai preeminent, sunt subordonate unei acțiuni necesitări de verificare a existenței, sub aspect intelectual și etic; nu este o întreprindere a universului prozei scriitorului este dominat de obsesia sfârșitului, a trecerii în înănimat, în acest sens putându-se face interesante asociații cu literatura europeană a epocii, care comuna adevărată căutare a experienței decisive, care la prozatorului român la forma extremă a confruntării eroului cu sentimentul propriei labilități. Dacă Al. Călinescu nu-l scoate în mod explicit pe Anton Holban da sub vechi judecătoare a prostanismului și a „analiză psihologice”, concluzia indirectă a eseuului său nu este alta.

VIRGIL CUȚITARU

Cărți și idei

Editor: Editura Junimea, 1972

„Personajele lui Stelian Bahoi iubesc definitiv și mortal”, scrie Virgil Cuțitaru; „Poveștea iubirii dintre Teronim și Cezara ne pune la dispoziție veștii din trairul monahilor”, scrie Virgil Cuțitaru; „Gravitiind felin pe axa unei hiperbolice, poezia „Tars în ploaie” este un portret de femeie dăruit plimă la evaporarea țentă”, scrie Virgil Cuțitaru (poezia este în cartea de față, „Marla Bonus șiie, în portret de față, și esecile felin pe traiectoria timpului, smulând viciul ceea ce are ea mal amesc, mai puțin și de ce n-ă spune-o, mai călăta de-a lungul tuturor nișărilor”, scrie Virgil Cuțitaru; „ca om de știință, Eminescu a rezolvat o serie de probleme majore ale timpului, referindu-se la mai toate problemele științifice ale vremii sale”, scrie Virgil Cuțitaru; „Caracteristică încreștii, romanismul își are rădăcinile în primele atingeri ale epizodului cu lumea inconștientă”, scrie Virgil Cuțitaru; „Pieșe cu finalitate exclusivă roză bombastică și idilică”, scrie Virgil Cuțitaru (în limba română adjectivul „roz”, o știe orice om cu instrucția încheiată, este invariabil); „Adevăratele izbucniri ale spiritului nu au paternitate peitru că avalanșa umană, în permanenta el rostogolire nu le mai lasă timp și loc și nici măcar indice onomastic”, scrie Virgil Cuțitaru; „Vraja poeziei eminescane nu stă în alegerea sau numai în alegerea cuvintelor, ci mai ales în combinarea lor”, scrie Virgil Cuțitaru (vraja stă în combinare); „Raportul eulume a ficut obiectul multor cărți și a corect; și al) și mai multor gândiri”, scrie Virgil Cuțitaru; „din întreg volumul, poezia erotică rămâne o evidență impresionantă în care poeta se plimbă misticos în deplina el maturitate”, scrie Virgil Cuțitaru, (evidență în care poeta se plimbă); „Voinic, tânăr și foarte frumos, la sunetul doinelor sale, oameni și natură sunt deopotrivă de vârlji”, scrie Virgil Cuțitaru despre Făt-Frumos din lacrimă etc., ș.a.m.d., etc., ș.a.m.d.

M. Iorg.

G. Călinescu

Jurnalul din scriinul negru

Am venit în fața unui document deosebit de prețios. Istoria lui și a mapelor care adună la un loc o bogată arhivă este relatată de Ioanide în scriinul negru, la pagina 62: „Ioanide trase cartonașul. Ațenei, un mormon de hirtii, fotografii, mică calendară, pachete de scrisori leștate cu panglici se rostogoliră pe parchet”. Apele și conținutul lor sint o realitate. Ele au fost găsite de G. Călinescu într-o mobilă fină, împănată întimplător. După ce au fost citite pe scriinile și folosite, după cum se va vedea, ele au intrat în patrimoniul manuscriselor sale și date acum pentru prima oară la iveală. Fără să pună puse la dispoziție, spre cercetare, de D-na Illice Vera Călinescu, îi mulțumim încă o dată pentru această cale.

Documentul amintit este „Jurnalul” (fînat de Caty Zănoaga, sau mai corect, sîmburea la ceea ce avea să devină acest „jurnal” al unei femei de lume după ce a fost parcurs de G. Călinescu. Cercetarea lui se impune, după cum se va vedea din cele ce urmează.

„Jurnalul” este un „carnet-calendar”, așa cum găsim semnalat de două ori în Scriinul negru, la date aproape pătrate, avînd 12 cm. lungime, 10 cm. lățime. Ca grosime depășește puțin 3 cm. Coșterea e din piele roșie. Pe partea de sus se păstrează o vagă urmă de oerneață, întinsă ca și cum s-ar fi vîrșat peste ea o călămară. Anul 1939 — este scris pe coperțișorul din carton și pe cifre roșii pe un romb aurit, pe coperțișorul superior. Foile sint zimțate pe latura de jos. Carnetul cuprinde cîteva file de adrese, calendarul propriu-zis, o pagină de „sărbători legale”, alta indicînd „mesuri trenurilor”. Pe verso o rubrică de „noție”. Alte file de „noție” încheie zilele anului, desigur, în fiecare zi câte o pagină liniată, prevăzută pe o parte cu orole zile, între 8 dimineața și 9 seara, iar pe verso loc pentru observații despre starea vremii, „temperatura” și din nou „noție”.

Scriinul este ușor aplecat spre dreapta; Illice mări, ascuțite, formate din trăsături sensibile energice. În general însemnările sint scrise cu cerneală. Cîteva pagini doar sint scrise cu cerneală, una singură cu cerneală albastru. Textul este în limba franceză, cu excepția cîtorva rînduri, în limba engleză, scrise în zilele de 1 mai, 24 și 25 iunie. Din cînd în cînd apar cuvinte românești, mai ales spre sfîrșitul anului, indicînd necesitatea unor obiecte de uz casnic, obiecte de ritual pentru pomenirea morților și cîteva texte scurte specificînd „achitarea”, „omului de la via”, „achitarea completă” a unei femei din personalul de serviciu și, în cele din urmă, după cumpărarea unei case, urarea: „Să dea Dumnezeu să fie cu noroc”. Căci este cazul să menționăm că un fapt, reținut de G. Călinescu în mod deosebit, explicația dată de D-na Valsamachi-Farfara lui Ioanide (p. 65), că Beti și Caty, mamă și fiică, scriu cel mai neînsemnat bilet în franțuzește și observația malicioasă a celeiași că: „una nu s-a spus ai dreptate și alta Tineu, C'est vra!”

Pe contrapagina zilei de 26 aprilie se disting urme de ruj de buze, luate de pe degete. Între zilele din 27—28 octombrie se păstrează intact un bilet din în patru foi. Notă că nu se face distincție între scrierile G. Călinescu, ci cu pauze desuș de mari, mai ales spre sfîrșitul anului.

Transcriem în întregime textele propriu-zise, păstrînd la număr, folosite de G. Călinescu la paginile 473—476, cu modificări de nume proprii, corectări ale greșelilor de ortografie, mai ales a accentelor, cînd e vorba de un text francez, cit și revizuirea punctuației.

7 ianuarie: „puisse le bon Dieu m'aider à avoir un petit moment plus convenable car je me sens horriblement mal dans cette unique chambre!! Apres un palais à Buenos Aires la dégringolade a été rapide. Vais-je remonter la côte? Au jour'hui je ne le crois plus!”

G. Călinescu păstrează din acest fragment doar dimensiunea suferinței, evocînd-o pe Caty „plîngînd nu răzori singură și fără dramatism”, petreză în apartamentul ei din Căminul Victoriei, în fața aceluiași mare album de fotografii, în care se vede că decedat de curînd (p. 473). În schimb, romancierul reproduce (pp. 474—475) ceea ce scrie pe contrapagina aceleiași zile: „Mon coeur débordé d'amertume et il y a deux text G.C. des) jours où je hais l'humanité; dans ces moments la mort me semblait la solution définitive, mais hélas, elle n'est que manque! Et pourtant l'idée d'aller rejoindre mon bien-aimé devrait me le donner. D'ordinaire je cacherais tout ce que je sens, tout ce que j'éprouve au plus profond de moi-même. Mon ame est triste jusqu'à la mort.”

13 ianuarie (pe contrapagină): „perdu ma (în text G.C. la) chère Beti, chagrîn tres gros, décidément je ne dois plus m'attacher à rien et à personne car je souffre trop et je n'ai plus de (în text G.C. la) force de souffrir”. G. Călinescu schimbă numele căteului din Beti în Cămin. Beti se va numi mama Caty-ai, născută Aldea, recăsătorită Căldărescu. La p. 473 romancierul motivează prezența căteului, amintîndu-ne de primul text citat, de dorința expresivă a Caty în acea zi de a se face „petit convenable”. În „jurnal” nu se găsește însă nici o descriere animalului și amămintele privind rasa acestuia, așa cum le citim în carte. (p. 473). În schimb, din filele aceleiași „jurnal”, sint extrase cu exactitate cheltuielile stăpînii pentru înțelegerea animalului și pentru recuperarea lui de la hingherii (pp. 474—475).

21 ianuarie (pe contrapagină): „Passé une délicieuse journée chez Chieria în text G.C. chez moi) charmant déjeuner plein d'entrain (urmează trei nume proprii), ensuite sont arrivés (urmează un tas de folles; journée pendant laquelle j'ai pour un instant oublié ma souffrance...”. La p. 476, G. Călinescu înlocuiește numele reale cu numele personajelor din roman. Textul este altfel reschimb.

29 ianuarie (pe contrapagină): „Et de nouveau au cimetière, porte un petit pot de primavera à mon bien-aimé. Porté vase cloisonné chez Diaburo pour le vendre”. Faptul că vinde din casă este conform cu spiritul practic al femeii. Modelul nu este trădat cînd devine persoana de roman. Caty „inseamnă” în situații și vinde, cu prețuri exagerate” în cadrul din casă ce i se păreau mai puțin folositoare. Bani îi convertea în acțiuni și în bijuterii. (p. 626).

31 ianuarie (pe contrapagină): „Heureuse journée, retrouve Beti reçu deux beaux bijoux de pauvre tante (nume propriu) et reçu également 90 000 lei (10 000 taxe de succession) leug de tante (nume propriu)”. G. Călinescu modifică suma moștenită în 1 200 000 lei și numele matusii, care devine Amelie.

11 februarie (pe contrapagină): „Au jour'hui mon Cat adoré aurait dû accomplir 43 ans! ete au cimetière mon coeur est lourd, j'ai tant de peine, tant de peine!” Textul reproduce în roman, la p. 478 modifică imbinarea franco-angleză „mon Cat” în „mon bébé”. Persoana care își face însemnările în „jurnal” merge, într-o excursie, destul de departe, duce flori, aprinde lumînări. Face parastas pentru matusă care i-a lăsat moștenire bijuteriile. Cînd face parastas pentru soț, pe data de 6 mai, își notează cu o zi înainte cit a dat de pomana sărbătorii, prin Piinea zilnică, de asemenea, cit o va costa prețul, corul, lumînările, prescurile, cascăul. În același scop, aprinde lumînări la Biserica Albă. Datele sint preluate în roman și comentate la pp. 473—476.

1 mai. Pe toată pagina este scris cu litere apăsate: „Glorious day”.

24 iunie (pe contrapagină): „to live in the present and make the most of it”.

25 iunie (pe contrapagină): „beautiful, hard and selfish”.

31 august (pe contrapagină): „Au jour'hui l'Allemagne est entrée en guerre contre la Pologne. Mon Dieu, ayez pitié de nous”. A-

Scriinul negru aflat în casa G. Călinescu

UN DOCUMENT INEDIT EXCEPTIONAL

ceastă neliniște se străveche în întrebarea pusă de Caty doamnei Valsamachi-Farfara, cînd cea din urmă vine ca din întimplare să latoneze starea de spirit a văduvei fostului diplomat, în vederea eventualității unei căsătorii cu Remus Gavrilă: „Se face ori nu se face război?” (p. 486). În roman Caty pare crudă, G. Călinescu îi continuă gîndul, lăsîndu-ne să o vedem preocupată doar de plasamentul averii sale în caz de război. Din carnet o descoperim mai mult înfiorată de soarta sa ca om, transpusă oarecum asupra lumii întregi prin acea implorare a divinității, ideii concentrată mechin asupra unei singure decizii. Și totuși, apărarea bunurilor sale materiale este o realitate nu numai a romanului, ci și a „jurnalului”. Caty își notează cu minuție orice sumă care îi trece prin mîni, pînă la un punct unde se abate simptomele pentru bani. Alteori, dimpotrivă, dovedește o larghețe nebanuită. Este cazul notelor din „jurnal” în legătură cu niște bani imprumutați, societăți înă de început ca pierdute: „21 ianuarie”: donne à M. 500 lei deite doi-sănt impayee.

Partea considerabilă a „jurnalului” o constituie totuși noile sale de cheltuieli. Anarent impersonală, această însușire de cifre spune, la o lectură atentă, foarte mult despre persoana căreia nu-i scapă nici cea mai neînsemnată modificare a bugetului său. Pentru G. Călinescu astfel de pagini devin adevărate piese de anatomie morală.

Ca să fie mai accesibilă urmărirea cheltuielilor în vederea reconstituirii posesoarei carnetului și apoi compararea ei cu personajul călinescian, am încercat o sistematizare a mișcărilor banilor, așa cum reiese din însemnările din „jurnal”.

O primă împărțire ar cuprinde sumele mari, acțiunile bancare, bijuteriile. Pe pagina de gardă a carnetului sint numărate 186 perle de puse în safe-ul unei bănci. (G. Călinescu reține 156 perle depuse la B.N. în 476). Pe data de 19 iulie, precizăm care lipsește de pe pagina cu data respectivă. Urmează, în ordine cronologică, 19 ianuarie repararea verighetel; 8 februarie vizitarea unui mare bijutier pentru alegerea cîtorva exemplare rare; 15 februarie cumpărarea unui inel cu brillant și platina, în valoare de 22 000 lei (amănunt preluat de G. Călinescu la p. 475); la aceeași dată cumpărarea a două gealere de platina; 21 martie achitarea „completă” a dîpsurilor cu brillante. În nota se observă: „pensez ai faire excellent le affaire”. 25 august, cumpărarea a 30 perle turcoaze; 26 septembrie, altele dîpsuri mari. Sint numiți ca furnizori doi dintre renumiții bijutieri ai capitalei, din epocă.

În roman, bijuteriile devin subiectul principal care leagă pe Caty de Remus Gavrilă, mai ales după plecarea acestuia pe front. Cu solda lui dublă, de ofițer superior, Caty luă tablouri și bijuterii (p. 516); „giuvaericele” trimise prin curier special, amulse de la deportații, în condiții odioase, sint evaluate aproape cu sensibilitate de Caty, care nu uită însă a și fi femeie și

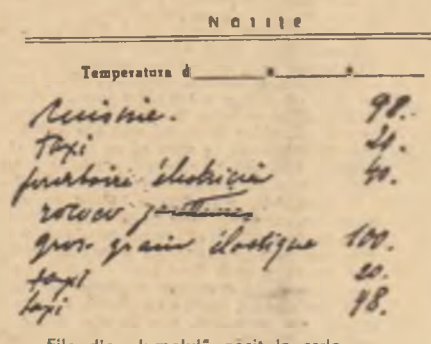
Urmează să apară în curînd primul volum din Gilevea înțeleptului cu lumea, selecție largă din articolele publicate de G. Călinescu în revistele literare propriu-zise, între 1927—1938. Un al doilea volum, cuprinzînd perioada 1943—1949, își așteaptă rîndul la apariție peste, relativ, puțină vreme. Cîteva sute de texte, risipite în diverse perioade, ca și inaccessibile publicului, vor veni astfel să întregască imaginea constituită pînă acum despre întinderea activității lui G. Călinescu și, mai ales, să furnizeze noi elemente pentru aprecierea și definirea justă a particularităților de concepție și de comportament, caracteristice personalității sale inimitabile.

Puse cap la cap, aceste texte alcătuiesc un fel de „jurnal” de un tip cu totul aparte, în care el a avut totul se definește cu altă mărime pregnant cu cit evită programatic egalarea propriei persoane, mult mai preocupată de ceea ce se întîmplă în afară. Timp de peste două decenii, cu o singură întrerupere notabilă sub imperiul împrejurărilor sumbre din anul dictaturii, G. Călinescu investește o energie fără măsură, nu numai în determinarea fenomenului literar la zi, dar și în fixarea ambianței, contextului dezvoltării sale dovedind o inepuizabilă voluptate de observator social, moral, politic, caracterologic, ambițios să discearnă dincolo de haosul manifestărilor cotidiene orice posibilitate de a depăși efermerul. Indiferent de subiectul abordat, uneori cules de-a dreptul din perimetrul faptelor diverse, preocuparea sa constă în răminde tocmal eliminarea imposibilității, donarea în voia soțului. Scopul tuturor intervențiilor sale este de a orienta spiritul spre valorile durabile, de a provoca așteptarea, de a trezi conștiința unei finalități superioare, în măsură să implice existența de pe o zi pe alta, plat satisfăcută la adpostul

a se bucura, prin urmare, cînd provoacă invide: „Am pus o brățară pe mîni și două inele cu brillante cu care am făcut să se întorcă toate capetele la Capșa, unde am mîncat alai-lai-ler...” (p. 520). Cu alt prilej, închinată de perlele trimise, observă ca un nedemnităz cu noscator, că ele sint „absolut veritabile” și „de cea mai mare valoare”. (p. 530).

Sumele considerabile de bani, notate în „jurnal”, provin din chirii și dobinzi. Caty cumpără și vinde apartamente, case, vile, bucurîndu-se și cînd spre în divinității, pentru tot ce întreprinde, are acțiuni la marile societăți, cum-pără și vinde polite, își plătește avocat pentru administrarea moștenii și pentru urmărirea cursului banilor. Ea însăși este atență la orice mișcare și încă de luni 4 decembrie, își notează scadența pentru joi 7 decembrie. Închiriază chiar și un safe la o mare bancă. Transcrierea tuturor datelor ar încheia pagina. Dar frecvența și minuția notărilor, exactă și seacă, se transformă în roman în aspra luptă a tinerei Caty cu o doua soție a tatălui său, pentru moștenire (p. 79), ori în tenacitatea femeii mature care revelează „un geniu administrativ nebanuit” (p. 183).

O altă categorie de cheltuieli o privesc pe femeia de lume. În „jurnal” sint specificate, cu dată și oră, dîneurile, dejunurile, ceaurile, garden-party-urile, cocktailurile, de asemenea persoanelor la care este invitată sau pe care le invită, cînd reuniunea are loc la ea. Atunci aflăm și din ce se compune masa, de unde se face cumpărătura. Pagina 473 reamîntă viața modernă dusă de Caty, viață ce înțirde cu intensitatea ei mare parte a romanului. G. Călinescu caută cu plăcere să descopere accentul epocii, rispa de energie la o anumită categorie socială. Și în asemenea situație studiază totul anatomic pentru a ajunge la implicațiile grave, care constituie însuși obiectul romanului. De aceeași plan pot fi puse cheltuielile femeii coșele. Dacă ar fi să reproducem doar fragmentul de la pagina 473 este de ajuns pentru a înțelege și motiva rispa de cosmetică fine, de dantele și mătăsuri, consultarea ultimelor jurnale de modă, la care e abonată, vizitele dese

File din „Jurnalul” găsit în scriin

Patosul civic

soluță: „Pentru noi este esențial acest lucru ca individul să învețe a se așeza sub cer și nu numai pe pămînt. Nu sună dumă acest adevăr, ci destinul omului există, că adică omul merge către o țintă înscrisă într-o conștiință mai largă decît a lui, conștiință universală. Ceea ce ni se pare indiscutabil este că omul nu merită să trăiască fără această presupunere... Și chiar dacă fără spiritualism am înțelege destul de un simplu dat fiziologic al existenței noastre și încă găsim utul să învățăm pe individ să-și scruteze propriile posibilități și să-și facă un program al vieții. Omul de rînd trăiește empiric, omul superior realizează o anumită concepție despre propria lui individualitate. Cine, tînră fiind, consultă pe astrolog în privința viitorului, ca Napoleon, dovedește prin chiar acest gest, structura lui finalistă, sensul vieții lui. Nu e nevoie să trezi în ghicitoare, dar dulcea înșelare de sine e o dovadă că vrei de la viață mai mult decît desfurărea amorfă” (Jurnalul literar, 9 apr. 1939).

Combătarea apatiei, a meschinăriei burgheze se conjugă în viziunea autorului „Bietului Ioanide” cu năzuința proprie către monumentale, către reprimarea informului și primarului. De aceea, Călinescu face atît de des apel la noțiunea de pathos, ca o stare proprie creației, exemplificarea copios de el însuși pe plan estetic, dar și moral, social. Patosul călinescian se opune deslănțurii anarhice, agitației grabite și în același timp, blazării, plătiselii afectat metafizice. În fața unei asemenea manifestări, fără aderență la condițiile culturale și civilizatei noastre, G. Călinescu se deslănțuie patetic. „Imi vine să și rîz. În România unde n-am descoperit încă nici o lege a Universului, unde mai avem încă de pălăvat cu tezești Via Apia, unde a-ș și desăvîrși ființa o mediu, statul, monumente publice, unde cîmpurile trebuie arate altfel și semănate cu arbori de un neam nou, în România

la coafor! Ceea ce o neliniștea secretă pe Caty era înaintarea în vîrstă, și, deși era încă tînră, orice zbircitură la ochi, un mic fir alb de păr o înfiorau.”

Carnetul-calendar cuprinde cheltuielile obișnuite ale gospodăriei zilnice: piață, plata serviciilor. Spiritul sever organizat al celei care le notează adună sub același acoperiș oameni care însemnă pentru ea doar alt cit să o deranjeze să le facă plăți. Totuși pentru mare care Mamă are o slăbichie deosebită. O înterneză la spital, plătește doctori și murori, respiră ușurată că a suportat operația, o duce la țară pentru două săptămîni. Dar nu uită să scrie cit o coetă această preferință. Și față de propriul ei copil, Filip, care și-a păstrat numele în roman, se poartă la fel. El coștește cu daruri, dar își notează pînă la ce sumă se ridică ele. Pe data de 23 februarie citim în carnet: „souliers Filip, daim noir trotteurs 1500”, amănunt prețios pentru G. Călinescu. El încadrează amănuntul, nu fără semnificație, între amănuntul din ziar, cu ocazia pierderii căteului și cheltuiala pentru repararea unui scaun Biedermeier. (p. 475). Cu cîteva pagini mai înainte notează și el plăcerea pe care o are Caty de a-și copleși băiatul cu daruri. (p. 473).

Carnetul o surprinde pe doamna de lume superstițioasă, presind trifoi cu patru foi, implo-rîndu-l pe Dumnezeu să o ajute cînd se lansează în vreo nouă afacere. Romanul nu reține acest episod ca arzul prin căștile Felici și fată de Mamă. În schimb, G. Călinescu compune un text atunci cînd are nevoie de încă un element, conform viziunii sale, pentru portretul moral al personajului său. Este paragraful în care Caty imploră pe Gigi Cioclarin să o absolve, de pe lumea cealaltă, de păcatul de a se remărmă și de a-și trăia ascunsă moștenia (486).

Carnetul-calendar descoperă întimplător devine în roman „jurnalul” unei femei de lume. Nicol el, ca și personajul principal, de altfel, nu-și trădează modelul, rămînd în lămurire de confesiune personală și de note precise de cheltuieli și depuneri la Bancă. G. Călinescu i-a dat altă valoare, odată ce a considerat că prin înterneză și arzul prin căștile Felici și fată de frumuseții și voluntarii Caty poate deveni mai expresiv. Tenace în afaceri, în stare să se abandoneze pasiunii, temerară și totuși lipsită de apărare, prizoniera propriilor ei slăbichii, schimbătoare, frivolă dar compunîndu-se anxios în aspirații nesfîrșite, personajul călinescian circolă să arzul prin căștile Felici și fată de Mamă, necesitînd propriu-zis decît în amintirile cîtorva prieteni și cunoscuți și în imaginația lui Ioanide. Așezată, rîndul lui o reconstituie din fragmente, din jurnalul care-i cade întimplător în mîni, din scrisorile și fotografiile adăte în mapele din „scriinul negru”.

Și în Bietul Ioanide documentele abundă. Dar alți tot ce este dat drept autentice este de fapt compus de romancier. Excepție face pagina din Maupassant transcriasă exact. Procedeu îl amintim pe acel al lui Camil Petrescu din Fata lui Procut. În disputa cu Camil Petrescu pe tema romanului modern, G. Călinescu recunoaște „după cîtăgăli” de contrafilele său din pînă de vedere să demonstreze tehnice. Chiar dacă în continuare, observă că textele date ca autentice sint în realitate „compuse” de Camil Petrescu și că el se întoarce de fapt la romanul epistolar crezînd că face roman modern. G. Călinescu este atras de metodă și o experimentează, la rîndul său, pe cont propriu.

Acum, după parcurgerea carnetului-calendar, ne răm deapă de diferența dintre ultimele două romane ale lui G. Călinescu, în ceea ce privește tehnica. Fîndcă nu începe îndolă că la baza Scriinului negru stă documentul autentic. „Autenticit” merge pînă acolo încît „scriinul”, comoda franțuzească Ludovic al XVI-lea, pe care Sultana îl vede în roman (p. 58), plasat pe un fond avînd un Aubusson, un Giordez sau o broderie Buhara, ni se oferă privirilor, în casa lui G. Călinescu, desînduindu-se elegant pe un vechi șal indian.

Cornelia Ștefănescu

Posteritatea criticului

Într-una din zilele acestea, la 12 martie, urmează să se împlinescă opt ani de la moartea lui G. Călinescu. Rețrădiesc, cu gîndul întors în amîntire, prima gardă funebă, la catedrala din rotunda Ateneului. Cu coada ochiului, privesc mereu profilul omului intrat în vîrstă. Sub coama părului, cu suvețele cenușii nemai-zburliți rebarbatu, linia frunții dominatoare se prelungește cu o mare puritate în conturul subțire al nasului grec. Pleoapele stau lăstate ca o corină, peste privirea care lăcezeza oricînd laolăvindu-se cu o intensitate extraordinară. În surdina, se aude muzică simfonică de circumstanță: acorduri solemn fatidice, de o tristețe inexorabilă. Publicul, care se perindă circular, este neașteptat de redus la număr, ca și cum omul de pe catafalca nu ar fi unul și același cu profesorul, care lăcezeza oricînd laolăvindu-se cu o intensitate extraordinară. În surdina, se aude muzică simfonică de circumstanță: acorduri solemn fatidice, de o tristețe inexorabilă. Publicul, care se perindă circular, este neașteptat de redus la număr, ca și cum omul de pe catafalca nu ar fi unul și același cu profesorul, care lăcezeza oricînd laolăvindu-se cu o intensitate extraordinară. În surdina, se aude muzică simfonică de circumstanță: acorduri solemn fatidice, de o tristețe inexorabilă. Publicul, care se perindă circular, este neașteptat de redus la număr, ca și cum omul de pe catafalca nu ar fi unul și același cu profesorul, care lăcezeza oricînd laolăvindu-se cu o intensitate extraordinară.

cu coada ochiului la masa neferozității împoștabilă a lui G. Călinescu, pe care l-am cunoscut, de cînd l-am fost asistent la catedră iar mai tîrziu colaborator într-un colectiv de cercetători la Institutul de istorie și teorie literară al Academiei, ca pe un scriitor, căruia conștiința genialității, departe de a-i da o stare de atazie a spiritului, îl făcea dimpotrivă să fie susțegit, cu excesive reacții de umoare, la notorietate, la succes, la părerea exprimată despre el de oricare dintre contemporani.

Dacă un G. Călinescu, Pompiliu Constantin-nescu, Vladimir Streinu sau Șerban Cioculescu sint greu de conceput, în istoria criticii noastre literare, fără precedentul existenței lui E. Lovinescu, cu care apare în cultura română un stil critic exclusiv modern, de o nouă enunțare în epocă, tot astfel cițiva dintre cei mai reprezentativi critici și istorici literari de astăzi, înaintați în maturitate sau mai tîrziu, nu pot să fie înțeleși, la rîndul lor, fără a raporta la G. Călinescu, care le rămîne în materie, volt (cazul lui Nicolae Manolescu, cel mai tînar dintre tîlădă și cel mai tipic exponent al filiatiei călinesciene) sau chiar nevoit (cazul declarativ-lui neclășesc Ion Negoițescu, într-o carte ca „Poesia lui Eminescu”, un model tutelar, prin genul său deschizător de perspective inedite. Nu trebuie să se creadă cumva că ar fi vorba de niște simple manifestări mimetice, în măsură să lase impresia de o nouă enunțare de epigonism. Dimpotrivă, eferescența creatoare, care se constată în domeniul criticii și istoriei literare, de cînd a început epoca posterității lui G. Călinescu, își are în spiritul călinescian o surdă de binevenute incitații, ducînd la studii pline de îndrăzneală, cu idei dintr-o energie însemnată, pînă a da genului de istorie noastră, o înșiră intelectuală cu totul remarcabilă, față de care literatura beletristică, de elaborare concomitentă, se întimplă adesea să rămînd în urmă cu nivel general de realizare. După cum era de așteptat, exegeții literari de formație călinesciană, de la Al. Piru și Adrian Marino (primii discipoli din epoca „Jurnalului literar”) la Dr. S. Crobănciucanu, Paul Georgescu și Mihail Petroneanu, de la Dumitru Micu și Eugen Știmion la Nicolae Manolescu, de la Geo Șerban și S. Damian la Marin Bucur, Cornelia Ștefănescu, George Munteanu sau Al. Săndulescu (ultimii colaboratori mai apropiați din echipa de lucru de la Institutul de istorie și teorie literară al Academiei), sint și acei care se simt chemați să întreprindă cultul operii lui G. Călinescu în conștiința contemporaneității, denotînd cu fiecare prilej, în comentariile lor, o nedemnităz ferocă lui, în însăși dialectica vieții literare face însă ca înțelegerea simpatetică a criticii să nu poată fi un simplu proces de receptare în timp al unui scriitor, mai ales cînd acesta se întimplă să aibă personalitatea contradictorie a unui geniu. În consecință, nimic surprinzător în faptul că opera lui G. Călinescu, de cîteva ani încoace, începe din nou să auzice obiectul, care trebuie precizat întuși că nu mai seamănă cu regretabilele atencuri întreprinse mai de mult de niște exegeți improvizati. Ne referim anume la rezervele formulate de cițiva critici de toată seriozitatea, de la Nicolae Balotă și Ovidiu Cotrus la Alexandru George sau M. Ungheanu. Admiratori lui G. Călinescu nu trebuie să se alarmeze. Controversele, pe care le propocăz înterent mai toți marii scriitori, fac în defîinitiv mai vie posteritatea lor. Bineînțeles, dacă aceste controverse implică o argumentare inteligentă, nedemnatînd adevărul cu rea credință.

Mă întorc în gînd, cu opt ani în urmă, la catafalca lui G. Călinescu. Din colțul, unde stau de gardă, privesc cu coada ochiului, prăd unei adevărate fascinații, profilul omului intrat în vîrstă. Încerc să-mi amintesc dacă l-am surprins pe G. Călinescu îndîndu-se vîredată de perenitatei operei sale. Da. Întimplîndu-se cîndva — nu mai știu bine cum — să aude entuziasmat vorba despre „Bietul Ioanide”, G. Călinescu m-a mîrturisit pe neașteptat, fără să mă lase să sfîrșesc: — „Mă întreb dacă are vreo valoare în absolut. N-am să știu niciodată, pentru că o eventuală confirmare nu poate să vină decît peste o sută de ani... Era sincer? Cred mai degrabă că părerea exprimată nu reprezenta decît o reacție de moment a spiritului său de contrazicere, care nu îl lăsa niciodată să ste de acord cu nici un interlocutor.

Dinu Pillat

Poeme de Gheorghe Tomozei

Cavaler de piine

Blind cavaler al morilor hidalge
in iarna coaptă luminat de alge
din cer desprins ce stelare chipuri
abrupt strivite-n marile risipuri
destrami cu lancea sacii cu mălaiul
ce-și pilpăie în beznă putregaiul
și lancea-ți torni în boabele amare
și trist despici fluidele tipare
ale amăgitoarei Dulcinea.
Năluca morii, gloaba sau femeia
din han în han cinstitul trup și-l plimbă
tu cel înfipt ca un topor în grindă
într-ai speranței griu cu sfinte boabe
curgind pe-armura cu-aurite scoabe.

Esti piinea mea. Cu dinții albiți de foame
carnea-și sărut, străpunsă de piroane
ce-ți răstignesc sărmanele coltuce
pe cerul gurii, ca pe-un lemn de cruce...

Preludiu la intuneric

Degetele minii stingi se îngroașă
pe strunele vioarei Stradivarius,
buza capătă
cinstita bătaură a sărutului.
Pielea s-a rupt,
ei se mingie cu oasele goale
și-au fost tăiate de mult
o dată cu mina poposită în ele
vițele blonde asemuite cu mierea.

I-a evocat cineva
pe Ingerul
cu părul cărunt ?

Ni s-a spus că va ninge

Ni s-a spus că va ninge
și boturi de iepure
vor roade tălpicile
hambarului din fața ferestrei

Și brusc, grinzile se innegresc,
jupuite de iarnă
și se întorc în toamna
din care tocmai veniseră...

Și pe mine mă trageți din vîrstă
cu un anotimp, cu o copilărie
cînd cheia translucească se întoarce
în orologiile rudimentare.

Svirîit din zăpadă-n zăpadă îndărat
nu iau cu mine
decît imaginea hambarului
cu birne fumegînd.

Și nu e nici măcar hambar
ci iesle
el este...

Grădina lui Ion

„Cînd am fost în vremea mea
drog la toată lumea
cu un pui
de rîndune”

ION STAN PĂTRAȘ DIN SAPINȚA

Ioane Stane, vopsindu-ți nălucile
de blînde, crucile
șifririmului din cap de țară
cînd îi va fi umbrei tale să moară.

Cine-ți va scrie uluca de lemn
cu vîrăcîi desemn,
cine va trece prin strachina cu verde
numele tău care-și pierde

de-ncropă chip ca nucii
ce-ngroapă în foaie barza crucii
cine-l va lumina pe moșul
din ciobul cu galben și roșu ?

Cum a rodit sfința-ți pleoapă
grădina în care ștrani-și îngroapă
mai întii snaima de moarte
și mai apoi viețile sparte,

mai întii amara sudoare
și-apoi ale caselor odore
coconii și muiera,
vinul și mierea ?

Cînd văd gropnițele vesele,
pietroșii flăcăi și miresele
încearcă tot mai tîrziu să le uple
cu poamele scumpe.

El trec prin grădina Ionului
ca regii prin sala tronului
și grădina rămîne așa
ca un cuib
de rîndunea...

Ora închiderii

Ninge cu mălaiul meiului
peste Bucureștii Mateiului
și-i vremea lași tăceri
cînd prietenii se trag spre muieri
și nimeni nu se înfruptă
din vinul cu beregata ruptă
iar țigările nu mai taie
aerul cu dulci evantale.
În risipire, pe căi trudite
ne denărtăm cu chipuri ferite
să nu ni se vadă
firele de zăpadă
ochiul amină
icoana minii cu-n gest mai bătrîn
și știm că de la ultima infloire
sîntem mai săraci c-o iubire,
mai bătrîni cu un prieten ce nu e
și albi de ninsori amăruie
mai bătrîni c-o neubuită femeie
despiciam oada și-o cheie
în broască vibrînd se întoarce
mișcîndu-ne-n singe vechi arco
cînd cade
mălaiul meiului
în Bucureștii Mateiului...

Chip al plinsului

Orgoliosul fildeş al ninsorii
din care sînt compus acum
va ogîndi icoana unei lacrimi
pe care trist șezum.

Va fi o grotă la căderea urii,
spărtura ochiului ce-n sine strînge
zăpada crudă. Pleoapa o fărîmă,
o mestecă și cu dispreț o plînge...

Ades ea și pe chipul tău apare
amar și neiertătoare
nu lacrima ce se lăcrimează
sare în frîngere
ci lacrima cu care scuipi,
îngere !

Trup jupuit

Se-mbracă
trupul jupuit al
Melancoliei
cu pielea mea
scrisă numai pe-o parte.

Mi se pare că primesc
din minile miresei
din țara zveztilor
bolul cu benedictină.

Mi se pare că sînt fericit
deși în ogînzii îmi apare
hidosul trup bandajat
cu albul

manuscrisurilor imperfecte
care sînt pielea mea
numai prin lăuntru
scrisă
cu nuferi nordici...

Biografia unui suris

Suris, ceremonie disperată
a dinților ce m-au vindut demult,
suris, firidă cu ingeri
despicătură
de fructă.

Un suris oferit
nemeritat și intimplător. Dar nu ști
că toată viața îl vei duce cu tine
prin gări și sanatorii.
În penumbra unor iubiri
definitive,
suris, absurd încorporat
modestei tale avuții
și tencuit de o precauție înlăcrimată,
alături de cecinul de alpaca,
alături de ceasul cu capace
și-alături de cartea cu sonete
de Gheorghe Tomozei
în testamentul silabisit
cu litere de tutun de către
notarul
cu care-ți plăcea să joci șah...

Mai rizi ?
Mai surizi ?

Sculă muzicală
Zăpada este scola muzicală
la care cîntă domniul cu peruci,
lovind cu ciocănelele țurtoale
umplete cu ecoul unor codri
ce vor fi cîntăciuna lovind rotule
sticliade, de muieră lăcustă
și zerul ei îl toarnă blind în tibii
ori în clavicale de fildeş-candel.

Mă cuibăresc în muzicile cite
în taburi gilgie și trunchiul meu
rînit de caldarie și de vise
ce nu s-au întimplat în nea și strînge
truditele ciolane ca-ntr-o ladă
terfologice tomuri de tartaj
însingerate. Dorm în spațiu par
ca-n burta unui miel
căruiă încă
ou-i dibuie casapul, botul ad...

Dacă pînă atunci fuseseră antrenati în
tristețe fără de sfîrșit.
— Oanei, nepoata mea, fiica Emiliiei și a lui
Nicolae, și las...
— Incepe cu nepoții, sotti Verona
— Cred că mai are bluterei de la Spiliadis, și
răspunse Emilia cu glas acru, strîmbîndu-și
gura, astfel încît să nu fie auzită de către Matei.
— A fost grec bogat, splîter deștept.
— ...un serviciu de cafea din portelan de Se-
vres și o oală de argint.
— E acolo, pe mîsuta de la fereastră, costele
le-am împachetat cu mina mea, să n-ai nici o
griji. Hai ! Du-te, vreau să văd cu ochii mei !
— Cel de acolo era din ce în ce mai surprins,
mai umilit, nimeni nu se așteptase însă ca el
care primea un dar să fie obligat să-l ia chiar
atunci. Oana se simtea stîngherită, jenată, înti-
midată, se uita la mîsuta Liz care îl pornea
fără glas să-i îndeplinească dorința, apoi spuse
încec:
— Lasă, mîsuta Liz, e suficient să știu...
— Nu, draga mea, rosti ea cu o notă de aspri-
m în glas. Vreau să le iei acum, și le-am prepa-
tit din timp, și în ochii ei scîrpîna un început
de minie.
— Oana se ridică de pe scaun și cu pași înceti, cu
fruntea în jos, privind pe sub sprîncele, se în-
dreptă spre mîsuta unde erau obiectele. Puse
mîna pe ogîndă, își văzu chipul, simbi, admiră
încrustația de argint, apoi se apronie de patul
bătrinei, îl luă mîna și o sărută. Mîsuta Liz o
strînse la piept și o îmbrățișă. Era cîna pe care o
așteptase de atîta vreme, avea satisfacția de a
a primi sărutul celui căruiă i-a făcut un dar, stia
că a adus o bucurie unuia din familia ei, și, po-
te, n-o va uita atît de repede. Avea în ochi sclî-
pîri strălucitoare, își învinzina emoția, bărbia îi tre-
mura ușor, fericea pe care o trăia era mult
de minie.

— Oana se ridică de pe scaun și cu pași înceti, cu
fruntea în jos, privind pe sub sprîncele, se în-
dreptă spre mîsuta unde erau obiectele. Puse
mîna pe ogîndă, își văzu chipul, simbi, admiră
încrustația de argint, apoi se apronie de patul
bătrinei, îl luă mîna și o sărută. Mîsuta Liz o
strînse la piept și o îmbrățișă. Era cîna pe care o
așteptase de atîta vreme, avea satisfacția de a
a primi sărutul celui căruiă i-a făcut un dar, stia
că a adus o bucurie unuia din familia ei, și, po-
te, n-o va uita atît de repede. Avea în ochi sclî-
pîri strălucitoare, își învinzina emoția, bărbia îi tre-
mura ușor, fericea pe care o trăia era mult
de minie.

— Stai aici, pe pat, lângă Iustin, zise ea cu
vocea tare, dorind în același timp să se înțeleagă
că ce vor avea în vedere, Lavinia făcînd doar
ochii de a da citire celor scrise de ea.
— Emilia și Verona deveneau din ce în ce mai
neliniștite, schimbau priviri tuți cu Nicolae și
Matei care ridicau din umeri nedumeriți. Irina
se așezase lângă Mortun, amîndoi păreau mai
nepăsători, ei își priveau cravata — ce i se
strîmba mereu în oglindă, în fața ferestrei
din fața lui. Cel tîner, adunat ca și înainte în
gălbui, așteptau în tăcere. Ochiul lui Iustin
alerga curios, avizi, de la unu la altul : mîsuta
Emilia își căuta un loc mai bun pe canapea, își
trecu apoi degetele — care parcă îi tremurau —
prin dantelele fine a jaluului, după aceea îl făcu
semn lui Nicolae să însoțească pe mîsuta și pe
Stefan avea același zîmbet superior, ușor sfîș-
tor, parcă ar fi așteptat la o scenă jucată de niște
bătrîni ramoliti și senili : doctorul Iulian o ținea
pe Mihaela cu mîna pe după umeri, cu un aer
protector, ferindu-se să stea cu emalele la Ver-
ona : Octav avea o nervozitate vizibilă, Edith
îi căuta pe Alex cu ochii și se simțea prințesa
— El, dacă ar fi trăit bietul Leon Steiner, zise
bătrîna cu glas încet, vînd parcă să-i aminte
despre ce e vorba, dar fără să le dea amănunț.
El a-ar fi priceput mai bine decît noi, și își lăsa
frăza neterminată.

— Emilia și Verona erau acum de-a dreptul alar-
mate, speriate, parcă și-ar fi spus că erau stăru-
ră, mi așteptam la o figură ca asta ! Iustin își
aminti că Leon Steiner fusese secretarul bătrî-
nului Orleanu-Fier, el îl ajutase în administra-
rea averii și a banilor, deci, dacă mîsuta Liz
roștea numele lui, trebuia să fie ceva în leaș-
tură cu testamentul ei. În clipa aceea de liniște,
în care se auzea doar șușotă de țigări și de
Lavinia o desătușă, Mortun se îneca din senin
și începu să tusească zgomotos. Irina îl bătu cu
mîna de cîteva ori pe spate încercînd să-l liniș-
tească.

— Cîtește Lavinia ! zise bătrîna trecînd peste
sunetele străni care le acotea Mortun : glasul ei
cîntăca o notă în nădu de energie ca atunci
cînd un om are de făcut ceva serios, dar să se
privească, ca și cum nimic n-ar mai fi existat
dîndu-i încredințarea hotărîrii ei. Încetă încet de rî-
sate sau ranchiună, parcă le-ar fi preșărit o sur-
priză ce n-ar fi fost deosebit de glumă.

— Drații mei surori, cumnați, nepoți, noră
și iubul meu, nu, mîsuta Lavinia cu glas încet,
tremurînd încercînd să descrieze aceluși nu pro-
săcîț al mîsutei Liz.
— În clipa următoare, bătrîna, năcă nemulțumi-
tă de vocea Laviniei, vru să-l ia scrișoarea, sim-
tînd noata nevoia ca această fantă să fie săvîrșită
de mîna ei, dar, își dădu seama că n-o va
putea duce la bun sfîrșit de aceea zise :
— Cîtește de aici, Lavinia ! și arăță cu degetul
un paragraf din scrișoarea, dar, nici de data
aceasta nu suportă gîndul ca altcineva să se în-
terpună între ea și cel de acolo : trăia un mo-
ment de încordare, de tensiune, făcu un efort
imens să-și depășească forțele care o cărăseau
și spuse : Eu... mîline mă înternez în spital, acum
vorbit cu Iulian să mă ajute. Nu știu ce se va
întîmpla acolo, dacă voi mai avea vîrîlul să vă
văd strîni în jurul meu ca atîta. E o scrișoară
— continuă ea roșind răscîplet fiecare cuvînt —
pe care un bătrîn e bine să-o lase la vreme cu-
venită către cel din familie, să stea dorința și
voiața lui, chiar dacă nu mai are avere, dar e
bine să cunoscă ce vrea să se facă cu el după
moarte, unde să-l îngroape, dar, dacă l-și făcî
pomeni sau nu, dacă... toate astea laolaltă.

— Bine, Liz, zise Emilia bîntînd cu mîna pe
marginile canapelei. Nu ne-ai spus nimic despre
intenția ta cînd ne-ai invitat, al zis să venim la
tine, așa cum ne chemi de obicei, acum însă ne
puși în fața unui fapt...
— Și cum vă spuneam, continuă bătrîna fără
să-i dea atenție, pentru că Emilia a avut plăcere
să mă întrerupă, n-o să mă cîteșc ce era
scris !
— De ce te superi, dragă ! scri Verona în a-
părarea Emiliiei, și zis și ea așa, să nu te indis-
pui. Ce a dat cu bătăi ! Dar dacă vrei tu...
— Nu, nu m-am supărat, dar, sînt momente
din viața în care e bine să fi lăsat în pace, să
spui ce gîndești, poate am așteptat de mult a-
ceastă zi, adică... de cînd am aflat ce boală ai
și că va trebui să mă înternez în spital. Acum,
nu mai are importanță, erau numai cîteva din
gîndurile mele, și să le cîntă după ce mîsuta
Liz lăsa mîna în jos în semn că a renunțat să le
mai spună ceva. Partea esențială — continuă ea
— o va citi Lavinia, este o listă.

— La început, auzind că bătrîna nu vrea să mă
vorbească, se auzi un murmur de dezaprobare,
dar nimeni nu îndrăzni să i se adreseze, faptul
că Lavinia urma să cîtească mai departe scri-
șoarea le îndeplinea într-un fel curiozitatea lor,
dear cei bătrîni așteptau că era vorba de o listă.
Emilia și Verona continuau să-și soalească ceva
la ureche. Matei Rucăreanu era nemulțumit de
intervenția mîsutei Emilia, simțea dezamăgirea
trăită de bătrîna Liz, întinea mîna spre Verona și
cu o privire aspră o făcu să înțeleagă că trebuie
să înceteze să mă vorbească. Verona se trase
mai deosebit, își puse mîna la piept, își arăta
părul cu un gest nervos și își amușca ochii din
ochii lui Matei, Iustin îi urmărea de fiecare
în parte, din cînd în cînd îl zîmbea mîsutei Liz
vînd să-i dea de înțeleasă că se poate blîzi pe
el și că o aprobă în tot ce a făcut pînă acum.
— Își dădu seama că ceea ce era important nu se
afăa din scrișoară, ceea ce era faptul că bătrîna
se va înterza a doua zi în spital și nu va ști
dacă va mai fi de acolo : celălalt mai credea
că vor cunoște ceva mult mai interesant, poate
însensibil ! la o realitate pe care le întrecu pe
toate, chiar și cea necunoscută și așteptată
de birnie opacare. El nu înțelegea că bătrîna se
pregătia de moarte și lista pe care o citea La-
viniia era un testament de care ar fi putut lua
act și mai tîrziu, nimeni n-o întrebă ce boală are,
ce diagnostic i-a-a pus, totî zis că stea pe e
acris acolo totî erau prinși în această cursă —
întîlnă de bătrîna Liz — din care nu mai puteau
ieși.

— Eas fărîmă din rudele mele...
— Cîtește cu glas tare, Lavinia ! o îndemnă
bătrîna
— ...cîte un obiect, valoarea lui fiind fără im-
portanță, în dorința de a-și aminti de mine și
pentru a înțelege că l-am iubit, chiar dacă un-
ori m-am certat cu el, am fost mai aspră sau
necunoscută !
— Mai departe, Lavinia ! Cîtește mai departe !
și mîsuta Liz își tamponă fruntea — pe care
anărușe broboane de sudoare — cu o batistă albă
cu margini de dantele : obrății își nădușeră cu-
loarea, erau din nou palizi, se luca cu oboseala
care începea să se simtă în ochi : Lavinia de-
tați de boală în orbite, avuși străluciri care cu-
rîndeau o imensă satisfacție imolată cu o du-

reze adînc, o bucurie așteptată îndelung și o
tristețe fără de sfîrșit.
— Oanei, nepoata mea, fiica Emiliiei și a lui
Nicolae, și las...
— Incepe cu nepoții, sotti Verona
— Cred că mai are bluterei de la Spiliadis, și
răspunse Emilia cu glas acru, strîmbîndu-și
gura, astfel încît să nu fie auzită de către Matei.
— A fost grec bogat, splîter deștept.
— ...un serviciu de cafea din portelan de Se-
vres și o oală de argint.
— E acolo, pe mîsuta de la fereastră, costele
le-am împachetat cu mina mea, să n-ai nici o
griji. Hai ! Du-te, vreau să văd cu ochii mei !
— Cel de acolo era din ce în ce mai surprins,
mai umilit, nimeni nu se așteptase însă ca el
care primea un dar să fie obligat să-l ia chiar
atunci. Oana se simtea stîngherită, jenată, înti-
midată, se uita la mîsuta Liz care îl pornea
fără glas să-i îndeplinească dorința, apoi spuse
încec:
— Lasă, mîsuta Liz, e suficient să știu...
— Nu, draga mea, rosti ea cu o notă de aspri-
m în glas. Vreau să le iei acum, și le-am prepa-
tit din timp, și în ochii ei scîrpîna un început
de minie.

— Oana se ridică de pe scaun și cu pași înceti, cu
fruntea în jos, privind pe sub sprîncele, se în-
dreptă spre mîsuta unde erau obiectele. Puse
mîna pe ogîndă, își văzu chipul, simbi, admiră
încrustația de argint, apoi se apronie de patul
bătrinei, îl luă mîna și o sărută. Mîsuta Liz o
strînse la piept și o îmbrățișă. Era cîna pe care o
așteptase de atîta vreme, avea satisfacția de a
a primi sărutul celui căruiă i-a făcut un dar, stia
că a adus o bucurie unuia din familia ei, și, po-
te, n-o va uita atît de repede. Avea în ochi sclî-
pîri strălucitoare, își învinzina emoția, bărbia îi tre-
mura ușor, fericea pe care o trăia era mult
de minie.

— Stai aici, pe pat, lângă Iustin, zise ea cu
vocea tare, dorind în același timp să se înțeleagă
că ce vor avea în vedere, Lavinia făcînd doar
ochii de a da citire celor scrise de ea.
— Emilia și Verona deveneau din ce în ce mai
neliniștite, schimbau priviri tuți cu Nicolae și
Matei care ridicau din umeri nedumeriți. Irina
se așezase lângă Mortun, amîndoi păreau mai
nepăsători, ei își priveau cravata — ce i se
strîmba mereu în oglindă, în fața ferestrei
din fața lui. Cel tîner, adunat ca și înainte în
gălbui, așteptau în tăcere. Ochiul lui Iustin
alerga curios, avizi, de la unu la altul : mîsuta
Emilia își căuta un loc mai bun pe canapea, își
trecu apoi degetele — care parcă îi tremurau —
prin dantelele fine a jaluului, după aceea îl făcu
semn lui Nicolae să însoțească pe mîsuta și pe
Stefan avea același zîmbet superior, ușor sfîș-
tor, parcă ar fi așteptat la o scenă jucată de niște
bătrîni ramoliti și senili : doctorul Iulian o ținea
pe Mihaela cu mîna pe după umeri, cu un aer
protector, ferindu-se să stea cu emalele la Ver-
ona : Octav avea o nervozitate vizibilă, Edith
îi căuta pe Alex cu ochii și se simțea prințesa
— El, dacă ar fi trăit bietul Leon Steiner, zise
bătrîna cu glas încet, vînd parcă să-i aminte
despre ce e vorba, dar fără să le dea amănunț.
El a-ar fi priceput mai bine decît noi, și își lăsa
frăza neterminată.

— Emilia și Verona erau acum de-a dreptul alar-
mate, speriate, parcă și-ar fi spus că erau stăru-
ră, mi așteptam la o figură ca asta ! Iustin își
aminti că Leon Steiner fusese secretarul bătrî-
nului Orleanu-Fier, el îl ajutase în administra-
rea averii și a banilor, deci, dacă mîsuta Liz
roștea numele lui, trebuia să fie ceva în leaș-
tură cu testamentul ei. În clipa aceea de liniște,
în care se auzea doar șușotă de țigări și de
Lavinia o desătușă, Mortun se îneca din senin
și începu să tusească zgomotos. Irina îl bătu cu
mîna de cîteva ori pe spate încercînd să-l liniș-
tească.

— Cîtește Lavinia ! zise bătrîna trecînd peste
sunetele străni care le acotea Mortun : glasul ei
cîntăca o notă în nădu de energie ca atunci
cînd un om are de făcut ceva serios, dar să se
privească, ca și cum nimic n-ar mai fi existat
dîndu-i încredințarea hotărîrii ei. Încetă încet de rî-
sate sau ranchiună, parcă le-ar fi preșărit o sur-
priză ce n-ar fi fost deosebit de glumă.

— Drații mei surori, cumnați, nepoți, noră
și iubul meu, nu, mîsuta Lavinia cu glas încet,
tremurînd încercînd să descrieze aceluși nu pro-
săcîț al mîsutei Liz.
— În clipa următoare, bătrîna, năcă nemulțumi-
tă de vocea Laviniei, vru să-l ia scrișoarea, sim-
tînd noata nevoia ca această fantă să fie săvîrșită
de mîna ei, dar, își dădu seama că n-o va
putea duce la bun sfîrșit de aceea zise :
— Cîtește de aici, Lavinia ! și arăță cu degetul
un paragraf din scrișoarea, dar, nici de data
aceasta nu suportă gîndul ca altcineva să se în-
terpună între ea și cel de acolo : trăia un mo-
ment de încordare, de tensiune, făcu un efort
imens să-și depășească forțele care o cărăseau
și spuse : Eu... mîline mă înternez în spital, acum
vorbit cu Iulian să mă ajute. Nu știu ce se va
întîmpla acolo, dacă voi mai avea vîrîlul să vă
văd strîni în jurul meu ca atîta. E o scrișoară
— continuă ea roșind răscîplet fiecare cuvînt —
pe care un bătrîn e bine să-o lase la vreme cu-
venită către cel din familie, să stea dorința și
voiața lui, chiar dacă nu mai are avere, dar e
bine să cunoscă ce vrea să se facă cu el după
moarte, unde să-l îngroape, dar, dacă l-și făcî
pomeni sau nu, dacă... toate astea laolaltă.

— Bine, Liz, zise Emilia bîntînd cu mîna pe
marginile canapelei. Nu ne-ai spus nimic despre
intenția ta cînd ne-ai invitat, al zis să venim la
tine, așa cum ne chemi de obicei, acum însă ne
puși în fața unui fapt...
— Și cum vă spuneam, continuă bătrîna fără
să-i dea atenție, pentru că Emilia a avut plăcere
să mă întrerupă, n-o să mă cîteșc ce era
scris !
— De ce te superi, dragă ! scri Verona în a-
părarea Emiliiei, și zis și ea așa, să nu te indis-
pui. Ce a dat cu bătăi ! Dar dacă vrei tu...
— Nu, nu m-am supărat, dar, sînt momente
din viața în care e bine să fi lăsat în pace, să
spui ce gîndești, poate am așteptat de mult a-
ceastă zi, adică... de cînd am aflat ce boală ai
și că va trebui să mă înternez în spital. Acum,
nu mai are importanță, erau numai cîteva din
gîndurile mele, și să le cîntă după ce mîsuta
Liz lăsa mîna în jos în semn că a renunțat să le
mai spună ceva. Partea esențială — continuă ea
— o va citi Lavinia, este o listă.

— La început, auzind că bătrîna nu vrea să mă
vorbească, se auzi un murmur de dezaprobare,
dar nimeni nu îndrăzni să i se adreseze, faptul
că Lavinia urma să cîtească mai departe scri-
șoarea le îndeplinea într-un fel curiozitatea lor,
dear cei bătrîni așteptau că era vorba de o listă.
Emilia și Verona continuau să-și soalească ceva
la ureche. Matei Rucăreanu era nemulțumit de
intervenția mîsutei Emilia, simțea dezamăgirea
trăită de bătrîna Liz, întinea mîna spre Verona și
cu o privire aspră o făcu să înțeleagă că trebuie
să înceteze să mă vorbească. Verona se trase
mai deosebit, își puse mîna la piept, își arăta
părul cu un gest nervos și își amușca ochii din
ochii lui Matei, Iustin îi urmărea de fiecare
în parte, din cînd în cînd îl zîmbea mîsutei Liz
vînd să-i dea de înțeleasă că se poate blîzi pe
el și că o aprobă în tot ce a făcut pînă acum.
— Își dădu seama că ceea ce era important nu se
afăa din scrișoară, ceea ce era faptul că bătrîna
se va înterza a doua zi în spital și nu va ști
dacă va mai fi de acolo : celălalt mai credea
că vor cunoște ceva mult mai interesant, poate
însensibil ! la o realitate pe care le întrecu pe
toate, chiar și cea necunoscută și așteptată
de birnie opacare. El nu înțelegea că bătrîna se
pregătia de moarte și lista pe care o citea La-
viniia era un testament de care ar fi putut lua
act și mai tîrziu, nimeni n-o întrebă ce boală are,
ce diagnostic i-a-a pus, totî zis că stea pe e
acris acolo totî erau prinși în această cursă —
întîlnă de bătrîna Liz — din care nu mai puteau
ieși.

— Eas fărîmă din rudele mele...
— Cîtește cu glas tare, Lavinia ! o îndemnă
bătrîna
— ...cîte un obiect, valoarea lui fiind fără im-
portanță, în dorința de a-și aminti de mine și
pentru a înțelege că l-am iubit, chiar dacă un-
ori m-am certat cu el, am fost mai aspră sau
necunoscută !
— Mai departe, Lavinia ! Cîtește mai departe !
și mîsuta Liz își tamponă fruntea — pe care
anărușe broboane de sudoare — cu o batistă albă
cu margini de dantele : obrății își nădușeră cu-
loarea, erau din nou palizi, se luca cu oboseala
care începea să se simtă în ochi : Lavinia de-
tați de boală în orbite, avuși străluciri care cu-
rîndeau o imensă satisfacție imolată cu o du-

reze adînc, o bucurie așteptată îndelung și o
tristețe fără de sfîrșit.
— Oanei, nepoata mea, fiica Emiliiei și a lui
Nicolae, și las...
— Incepe cu nepoții, sotti Verona
— Cred că mai are bluterei de la Spiliadis, și
răspunse Emilia cu glas acru, strîmbîndu-și
gura, astfel încît să nu fie auzită de către Matei.
— A fost grec bogat, splîter deștept.
— ...un serviciu de cafea din portelan de Se-
vres și o oală de argint.
— E acolo, pe mîsuta de la fereastră, costele
le-am împachetat cu mina mea, să n-ai nici o
griji. Hai ! Du-te, vreau să văd cu ochii mei !
— Cel de acolo era din ce în ce mai surprins,
mai umilit, nimeni nu se așteptase însă ca el
care primea un dar să fie obligat să-l ia chiar
atunci. Oana se simtea stîngherită, jenată, înti-
midată, se uita la mîsuta Liz care îl pornea
fără glas să-i îndeplinească dorința, apoi spuse
încec:
— Lasă, mîsuta Liz, e suficient să știu...
— Nu, draga mea, rosti ea cu o notă de aspri-
m în glas. Vreau să le iei acum, și le-am prepa-
tit din timp, și în ochii ei scîrpîna un început
de minie.

— Oana se ridică de pe scaun și cu pași înceti, cu
fruntea în jos, privind pe sub sprîncele, se în-
dreptă spre mîsuta unde erau obiectele. Puse
mîna pe ogîndă, își văzu chipul, simbi, admiră
încrustația de argint, apoi se apronie de patul
bătrinei, îl luă mîna și o sărută. Mîsuta Liz o
strînse la piept și o îmbrățișă. Era cîna pe care o
așteptase de atîta vreme, avea satisfacția de a
a primi sărutul celui căruiă i-a făcut un dar, stia
că a adus o bucurie unuia din familia ei, și, po-
te, n-o va uita atît de repede. Avea în ochi sclî-
pîri strălucitoare, își învinzina emoția, bărbia îi tre-
mura ușor, fericea pe care o trăia era mult
de minie.

— Stai aici, pe pat, lângă Iustin, zise ea cu
vocea tare, dorind în același timp să se înțeleagă
că ce vor avea în vedere, Lavinia făcînd doar
ochii de a da citire celor scrise de ea.
— Emilia și Verona deveneau din ce în ce mai
neliniștite, schimbau priviri tuți cu Nicolae și
Matei care ridicau din umeri nedumeriți. Irina
se așezase lângă Mortun, amîndoi păreau mai
nepăsători, ei își priveau cravata — ce i se
strîmba mereu în oglindă, în fața ferestrei
din fața lui. Cel tîner, adunat ca și înainte în
gălbui, așteptau în tăcere. Ochiul lui Iustin
alerga curios, avizi, de la unu la altul : mîsuta
Emilia își căuta un loc mai bun pe canapea, își
trecu apoi degetele — care parcă îi tremurau —
prin dantelele fine a jaluului, după aceea îl făcu
semn lui Nicolae să însoțească pe mîsuta și pe
Stefan avea același zîmbet superior, ușor sfîș-
tor, parcă ar fi așteptat la o scenă jucată de niște
bătrîni ramoliti și senili : doctorul Iulian o ținea
pe Mihaela cu mîna pe după umeri, cu un aer
protector, ferindu-se să stea cu emalele la Ver-
ona : Octav avea o nervozitate vizibilă, Edith
îi căuta pe Alex cu ochii și se simțea prințesa
— El, dacă ar fi trăit bietul Leon Steiner, zise
b

Poeme de Horia Constantinescu

Intr-un amagitor crepuscul furat de primavară iernii, pe culme unde muntele e crud și fără milă, atunci când puterile au slăbit angajate în supremul efort de a învinge vicisitudinea naturii și a clipei catastrofale...

Pleacă cu soarele, s-a prăbușit noaptea, el care avea atita nevoie de lumina cuantelor și soluțiilor ferme, a căzut de moarte năpraznic, așa cum spune într-unul din poemele sale „pe orbita circumvoluțională a pietrii” și ne-a lăsat să îl chemăm...

Poezia sa de explozie interioară se concentrează într-un lirism reținut și reflexiv, care ne îndeamnă prin vigoarea expresiei. Este o poezie a frumuseții verticale asemenea unei coloane neafârșite înzidă spre zenit.

Pietrele montane sînt barbăre, reci, tăioase, răzvrătite, omătul dur e un viclean miraj și murtele, flămînd de om, așteaptă prada, pînădește zi și noapte șovăitorul pas, arid și în la neștiuții venanți.

Intr-un amagitor crepuscul furat de primavară iernii, acest cumpit moment s-a întimplat.

Și triata lui s-a despărțit de noi, cum orele se detașază de uriașul timp al lumii, dar amintirea lui izbîdă continuu să tulbure, din fixitatea ei împusă, neîntreprinsă înfruntare dăruie mișcare și repaos, și ea tăie și neștearsă ca stelele în relief răsfîrîmte-apa curgătoare.

În numele acestei amintiri, implintată în noi ca un sfîșietor hohot de plîns, publicăm, ca un pur discurs postum, poemele lui Horia Miron Constantinescu, și le încălăm la pieptul nostru ca pe niște degete înghețate de vitregia soartei.

Virgil Teodorescu

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

În-discreție

N-og mai putea agrea valoare de idelar. N-og mai putea citișii puterea doriștelor dacă gredia s-ar rostogoli din mîna...

Mergi

Mergi pe o cărare pietrită de moart. Pietrele au apucat să se tectoreze și totu e plin imbatența.

Și

Mai taceala puțin val trasa cleva neci nan sute de linii drepte curbe frinate de lină ale vieții și ale marții...

Plat forma

Mă aflu pe o platformă de patru sute de ani lumină și lupt să-i văd capătul. Lupt pentru că știu că nu e imposibil.

pta de aștia timp. Continua să tacă, clipele se prelungeau. Lavinia își puțin birția pe ure o ținea în mînă, auzul se auzi distinct cameră. Mătușa Liz ridică fruntea, încet să ai strîngă bașta în pumn, tot simțiră că va nebli. Emilia și Verona erau palide, mișcările lor emurau, se uitau una la alta, parcă speriate, aprinse de o nevrozitate pe care cu greu și-o împeau.

— Mal înțli, aș vrea să vă spun... scrie și el, în scrisoare, ca las cinci mi de lei pentru amintire și parăstare, peste ce veți primi ajutor de la tată. Vreau să mi se facă toate mijele, toate parăstale, ca unul bun creștin să rog pe tine Matei, te știu cu credință în Dumnezeu.

— De ce îți faci atîtea griji, dragă Liz, întrebî Emilia. De ce te gîndești la toate astea, este nu este așa de bolnavă cum crezi, doar spitalul veți afla... acolo te vei însănoși, te sigur!

— Măte, care rămăsese cu Iocana în mînă, clămă nemulțumit din cap, semn că Emilia n-ar trebuit s-o întrebă din nou.

— Sînt grîile mele, rosti ea apăsât, fără du-te sau nevrozitate, mișcările lui erau palide, mișcările lor emurau, se uitau una la alta, parcă speriate, aprinse de o nevrozitate pe care cu greu și-o împeau.

trina ca și cum ar fi omis întimplător acest amănunt. Am prevăzut în scrisoare — arătă cu mîna spre birția care rămăsese pe pat, lîngă ea — ca partea ce mi-a convenit din Casa cu lei să treacă pe numele vostru, al tău și al Veronei, jumătate și jumătate, fiind liber de orice sarcini, cum ar fi spus bietul Leon Steiner dacă ar fi trăit și ar fi așit aici.

— Era un moment de liniște deplină, de consternare, deodată, se auzi pașii Laviniei care intră în cameră cu un pahar în mînă și cu sticlula cu doctorie. Bătrina turnă clevea picături, apoi hău îneci, cu mișcări calme, sigure, fără grabă. Toți îi urmărea fiecare gest, la mînă, parcă pe buzele ei apăru un zîmbet de bucurie, ocaz satisfacăție o omului care și-a dus pînă la capăt gîndul pentru care a trăit. Lavinia îi luă paharul, îl așeză pe masă, apoi își ocupă locul pe pat, lîngă ea. Doar acum Emilia îndrăzni să vorbească.

— Cum adică? ! Ce înseamnă că ne lași par-tea ce-ai moștenit-o din Casa cu lei? ! Rosti ea cu glas sugrumat, nările vibrîndu-i cu putere; părul strîns în coc îl se desfăcu puțin și o suviță îi alunecă pe frunte.

— Da... cum ai auzit, zise mătușa Liz dînd din cap, semn că nu trebuia să aibe nici o îndolă. Nu ai dorit... voi așa? Din ziua aceea m-ai uitat, acum vreau să cum această discor-die, să înlătur pricina, cel puțin după mine să fie pace și liniște între noi.

— Bine... dar Casa cu lei nu mai este a noastră de mult timp, atunci mama a plecat... a plecat la Irina, la Văleni, poate aceasta a fost unul din cauzele care i-au adus moartea. Ai uitat?

— „După moartea mea să nu mai existe ca-za ce a adus ura între noi”, continuă Iustin parcă mai încetător. Așa a spus mătușa Liz. Vă dă înapoi ce ați considerat că nu-i aparține pentru a primi în schimb iubirea voastră, cel puțin după moarte. Înțelegeți? Voi ați desconsiderat-o, ați lovit-o — spunîndu-i că e bastardă, acum vă oferă dragoste și, vă cere să încetați s-o mai dușmăniți. Vă cere să vă eliberați sufletele de această minie și învenenare, eliberîndu-se și ea, la rîndul ei, de umilnita pe care o suportă de atîția ani. N-a vrut să vă jignescă sau să-și bată joc de voi, chiar dacă cuprînde puțină ironie, nici nu s-ar fi putut altfel, ar fi fost nefiresc și neomenesc ca cineva să fie capabilă de atita bunătate. Ea însă vrea să aducă pacea între voi, între noi, chiar dacă gestul ei pare nebunesc! Mătușă Emilia, de ce nu-i întîlniți mintea, de ce o lași să plece așa la spital? ! strîgă Iustin.

— De ce vorbești în numele ei? zise Emilia rostînd cuvintele sacadat, gata să se trece de enervare. Cine îți îngăduie așa ceva? ! Cine îți încuviințată să mergi atît de departe cu îndrăzneala tă? !

— Nu vorbesc în numele nimînu. Eu spun ce gîndesc, am acest drept pe care nu-l cer nimînu, rosti se Iustin.

— Dacă eram îndrăgostit celor spuse de ei, zise mătușa Liz cu un evident efort, îl oream de la început.

— Tu nu crezi că Iustin poate să vorbească mai departe, mormăi din nou Matei, spre uimirea Veronei și a lui Nicolae.

— Atunci de ce nu-i întîlniți mintea, mătușă Emilia? ! De ce nu ne arăți că ai înțeles intenția ei? ! strîgă Iustin din nou.

Tăcu brusc, se străduia să rămîna calm, stă-pîn pe ei; o privea mai departe pe mătușa Emilia care respira din ce în ce mai greu; își desfășura bluză la grî, deschise gura, parcă nu mai avea aer. Nicolae, alarmat, se uita la ea fără să știe ce să facă, cum a-o ajute, începu să miște palma într-o parte și alta, ca un e-ventail. Emilia scîncea, își lăsă capul pe rezemătoarea canapelei, nu-și acoperise fața, părea cuprînsă de o eriză, ochii aveau o strălucire stranie, era palidă și cu buzele albe. Verona îl desfăcu bluză la mîneci și o frecă pe ea cu brațul, își revenea. Încordarea de pînă atunci pierdea din intensitate, toți respirau mai calm, mai liniștiți. Mătușa Liz întinse mîna spre Iustin, pe fața ei apăru un zîmbet blînd, trist, parcă iar îi spus să a înțelea efortul lui, dar totul fusese inutil. Nimînu nu îndrăznea să se miște sau să spună ceva. Emilia își închise bluză la grî și își relură aerul ei demn, plin de încredere, acum vexat, jignit. Unchiul Matei fu primul care se ridică de pe scaun, își dresse glasul, se îndreptă spre patul mătușii Liz, îi întinse mîna și îi spusese cu voce caldă și încrezătoare: — Dumnezeu să te ajute... mine cînd te vei duce acolo... Îți mulțumesc pentru înecană, mă voi ruga pentru tine. Acum noi plecăm, și o săruti pe obraz.

Rînd pe rînd, mai întîi cei tineri, apoi cei bătrîni, trecu pe lîngă patul mătușii Liz să rutînd-o și mulțumindu-i pentru ceea dăruie. Era un moment de înauferire vocile lor se auzeau din nou, parcă legită dintr-o apăcare, dar nu mai erau.

— Rînd pe rînd, mai întîi cei tineri, apoi cei bătrîni, trecu pe lîngă patul mătușii Liz să rutînd-o și mulțumindu-i pentru ceea dăruie. Era un moment de înauferire vocile lor se auzeau din nou, parcă legită dintr-o apăcare, dar nu mai erau.

— Rînd pe rînd, mai întîi cei tineri, apoi cei bătrîni, trecu pe lîngă patul mătușii Liz să rutînd-o și mulțumindu-i pentru ceea dăruie. Era un moment de înauferire vocile lor se auzeau din nou, parcă legită dintr-o apăcare, dar nu mai erau.

neînfrîntă...

ndva Arghir, fusese uimită că bătrîna n-o utase tocmai pe Ana, gîndurile o năpădîră, stă-nemîșcată, fără să clipească.

— Acum să revin la Emilia și Verona, doar eu au mai rămas.

— Da, noi două, țînu să subliniez Emilia cu ton de împotrîvire, ca și cum n-ar fi fost prînsă de această situație.

— Nu v-am uitat nici pe voi, zise ea fără să se scindă de remarcă Emiliei. Cum era să uit tocmai pe voi, surorile mele și pe fața apăru un suris. Voi nu m-ați iubit, și glașul se schimbi, deveni aspru, dur. Sîntem aici mîta familia, mic și mare și nu mă feresc de mîeni. Eu sînt prima născută, fiică numai după mă, înăscută, cum mă numiți voi, pentru că ma m-a făcut cu o țărăncă pe vremea cînd eu un simplu negustor de unelte agricole... eu nă n-am cunoscut-o pe mama și asta n-a putut chiar așa ușor. Irina e altfel, e o naivă, a mîlat mereu între mine și voi.

voiața ei lucidă, de altfel, tot ce făcuse ea pînă atunci i se părise straniu, nefiresc. Aștepta răspunsul cu răbdare, ca și cum ar fi vrut să dovedească și celorlalți că bănuiala ei este îndreptățită. Mătușa Liz tăcea mai departe, privea în jos, spre batistă, pumnul îi se desfăcuse într-o mișcare moale, de abandonare, deodată, strînse mîna și pe obrazul ei apăru același zîmbet care n-o părăsise parcă nici o clipă.

— Am stat și m-am gîndit... m-am gîndit ce să-ți răspund. La început am vrut să-ți dau dreptate, să fiu de acord cu tine, adică să par... într-o ureche, iar tu și ceilalți să credeți că sînt nebun. Apoi m-am zis că nu meriți să te iert în felul acesta, nici pe tine, nici pe Verona, pentru că v-ar fi convenit, după aceea... adică după moartea mea ați fi spus că eram senilă. M-am mai întrebât... cum voi rămîne eu în amintirea lor, a celor tineri? Așa că am renunțat la tentația de la început. Acum pot să-ți răspund clar. N-am uitat nimic, știu bine ce a fost și cu multe amănunțe, sînt în toate facultățile mintale, și pe fața ei dispăru acel suris.

— Atunci? ! reuși să rostescă Emilia care se dezmeticea prima.

— Da... sigur, atunci? ! zise automat Nicolae vrînd parcă să-i vină în ajutorul Emiliei, întorcînd capul spre Matei, crezînd că și el va spune ceva, răsușcîndu-i apoi spre Morțun, sperînd că cel puțin el va interveni.

Desene de ELENA URDAREANU-HERȚA

ION JUULESCU: Totem solar

Iars forssell

Poeme

Dialog romantic în care niciunul nu îl ascultă pe celălalt

— Cunos un loc unde umbrele se nasc unde mina ta se topește într-a mea. Se află lângă noi. Niciodată n-am fost atât de pierdut ca acolo.

Acolo cîntă plopii așa cum i-am învățat eu să cînte. Din frunzișul lor păsările află un cîntec cum nu mai e altul.

Am învățat vîntul și orele zilei. Am învățat pietrele de sub mușchi să tacă. Am învățat pietrele din pîriu să scoată clinchete sub bagheta apei.

Copacii înverzesc la un semn al mîinii mele. Lumina ce joacă peste pîriu e visul meu. Visul meu despre tine îl cîntă pîriul.

Cunos un loc unde umbrele se nasc unde nimic nu se cîntăse doar umbrele se amestecă se schimbă și apa împede pentruca izvorul să fie mereu proaspăt și norii, lumina zilei în oglinda izvorului.

Dar numele meu nu l-am spus nimănui.

De aceea coroanele ploilor dau o lumină curată mireasma trandafirului pune stăpînire pe noaptea întotdeauna albă cîntecul apei limpezi ce înconjoară acest loc

de aceea mai întii acolo te vei pierde apoi la umbra mîinii mele prin desișul verde, peste piraie ce se joacă domol sub bolți de verdeață, peste covoare de frunze tăcute pentru mine.

Cunos un loc unde nu există teamă unde mina ta se odihnește într-a mea pînă cînd cîntecul se istovește apoi mina ta se pierde... Mi-e dor de locul acela. Sintem aici în țara celorlalți. Mai aproape de noi decît mireasma trandafirului e noaptea cu miresmele ei mai puternică decît cîntecul izvoarelor și coroanelor ploilor e teama.

Cunos o clipă care seamănă cu trandafirul care nu cunoaște teama decît atunci cînd se ofilește cînd petalele îi cad și se contopesc cu celelalte ca singele.

Trăim noi oare acea clipă?

Madrigal

Nici un trandafir pentru dragostea mea Nici o mare O iubesc Mi-e dragă

Îi cuprind stîni Neliniștea mea încolțește în ea Mă îngrop în ea Ca într-un mormînt

Greu de spus că totul e fără sens

Greu de spus că totul e fără sens pentru cel care știe că o frază ar putea schimba totul.

Dragostea ta va fi într-o zi scaldată de mare! Totul și-a pierdut savoarea. Dar gura ta are gustul sării.

Născut în 1928 la Stockholm. Tatăl funcționar de stat. Urmează cursurile colegiului latin din Normalm, apoi cursuri universitare la Stockholm și Sorbona. Este unul dintre primii tineri, din generația sa, care face o călătorie de studii în S.U.A. A predat suedeză la colegiul Augustana din Rock Island (1947-1948). Traduceri din Ezra Pound. Doctorat în filozofie la Uppsala (1952). Poet, dramaturg, eseist și critic, notoriu în toate aceste direcții. Principalele volume de versuri: Călărețul (1949), Telegramme (1957), Umbra lui Don Quijote (1960), Nu ne avem decît pe noi (1964), Poezii de octombrie (1971), Incercare (1972).

E considerat de critica suedeză drept figura proeminentă a liricii suedeze de după 1950. Cunoscutul scriitor Karl Vennberg îl numește „princeps poetarum”, iar prestigiosul critic Goran Printz-Pahlson îi consacră un studiu amplu.

P. B.

Odyseus în Ithaca

De trei ori trei trezăsciri am erucat astăzi în mare cînd valurile se îndepărta de Ithaca. De trei ori trei povarabei s-au ridicat făcînd din mine moa.

Există, Calypso, puzpuză ast de întinată încît un dram din ea poate învingea toată marea. Atunci la ce mi-e de folos depărtarea la ce mi-e de folos că am fugit de tine?

Și acum mă ating sirenele în via. Marea se agită. Și visul cheamă — furtună, te cheamă pe tine.

Lettre sentimentale

Ei cunosc libertatea, dacă libertatea e viața care te poartă aiurea. Despărțirea lor se străpunge noaptea. Clipele petrecute împreună sînt scurte. Noaptea îi vezi călărînd pe norii de deasupra noastră. Nici unul alături de celălalt. Nici o urmă. Nici o suflare.

Tălmăcire din suedeză de MARIA și PETRE BANUȘ

Vezi rîșna lor înfrîntădu-se pe o pașune cu zborul păsărilor, cu zăpada tăcută... Intanericul zîmbește cînd îi în sine. Timpul se așterne sub ei ca o insulă pe jumătate acoperită de ape.

noaptea pentru corăbi. Sînt străini, Kerstin. Și zîmbesc. Cîntă, necăzuți, pentru tine.

CARL MILLES : Grup statuar (Parcul Carl Milles, așezat pe țărmul insulei Lidingö, lângă Stockholm)

Căi lor au copitele învelite. Carele lor sînt atât de ușoare încît abia se apleacă atunci ei trec.

I-ai zărit vreodată? Ce-ai auzit despre ei? E atîta liniște unde au poposit nimic nu se cîntăse. Tu, care nu ești liber, eu, care nu sînt liber, știm că ei cunosc libertatea dacă libertatea e nevozatul și fericirea, dacă fericirea e o apă netedă fără capoaie fără timp, fără casă... știm că nimic din ceea ce ni se-ntimplă din ce știm și cunoaștem nu-i atinge pe ei.

Dedicație

Partind de zăpadă Pe drumul 48 de la New York Trenul e călător Șase copii pe o scenă

Te-am sunat la Chicago Ți-am vorbit despre asta Era aproape de tine Dar n-ai avut vreme să vii

Am sunat Ca mine clopote burbănităte Mai fizica în tren am scris o poezie Cu cuvintele celorlalți

Te numesc fînat pe-atunci Și cînt în clepsidra zorilor Și omu Și tot ce poți cuprinde

Sub mine treceti atunci Iubito Peste mine treceti Șase roți grele pipînd

Larnă

Știu iubita mea ce știa Respirația te în soma Se lovește de gaură Desenez pe aburul sticlei

Un moșneag cu ochi mari Se topește încet Îndrăcit sotre pe un acoperiș de zăpadă Lăbelule de zăpadă

Clipe trecătoare Înfrîngeri acrișuite Virtutețile de zăpadă ale inimii Cîmi care nu mai adălmecă

Dragostea mea se răsucesce somnoroasă în tine Somnul meu veghează Lipit de tine în tine Ca într-un sarcofag de zăpadă

Hotarul milei noastre

Hotarul milei noastre nu-i niciodată dragostea noastră supremă ci teama noastră supremă.

Dragostea e doar vanitate asemuită cu teama. Frumosul n-are preț fără neliniște.

Cînd stau îndelung sub apă plămîinii îmi explodează aproape explodează de spaimă

scot capul afară din apă. Și atunci cu toate că aerul e greu ca răsufarea pînă și bezna cea mai deasă îmi pare zi.

Neliniștea cea mai adîncă, teama cea mai cumplită — așa cum atuncea o simți — este supremul hotar al iubirii.

Dragostea e un fel de întîrziere

Dragostea e un fel de întîrziere

Ascult ciripitul păsării galbene acum, adineaori, o clipă care și-a pierdut înțelesul

CARL MILLES : Pegasus

ca cineva care știe că a făcut ceva rău dar nu știe precis ce sau cum sau ca doi înși care trec unul pe lângă celălalt,

unul pîriu celălalt apă la distanță de mile unul de celălalt și totuși unul lângă celălalt și totuși unul în celălalt

ca mierlele în aceeași colivie.

Alkestis : epitafor

Nu există nici un început. Cineva cîntă ca valurile. Niciodată n-a stat la țărm cu fața spre mare. Vreau să aud glasul înecat care cîntă. Nu există nici o mare. Nu există nici un început.

Scutul atîrnă tot mai greu. Îmi amintesc capul tău blond culcat pe brațul meu. Mă strigă, valurile care nu există, se sparg pulverizîndu-se la țărmul tău care există.

Dincolo de mine violența ta, dunele tale, mă cheamă spre piere ca și cum ar exista o moarte ce-și ajunge sieși.

Există viață care începe o moarte. Tu ești, iubita mea, o moarte care începe.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: VIRGIL TEODONESCU Redactori șefi adjuncți: CEZAR BALTAȘ, S. DAMIAN, GEORGETA HORODINCA Secretar general de redacție: TEODOR BALȘ

REDACȚIA: București B4, Ana Ipătoacă 18 Telefon: 11 51 54; 12 16 10 ADMINISTRAȚIA: Soseana Kiseleff 10 tel. 18 53 99 ABONAMENTELE: 3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei Tiparul executat la COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII” Paginător: Nicolae Ios